Массо а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а оргкомитета а Грозненски къахьегамхой депутатий Совета а орган

КIиранди
29
декабрь
1957 шу
№ 51 (2166)
Мах 20 кеп.

ССКП ЦК-а декабрьски Пленумои СССР-а Лакхерча Совета сессеси даьча соцамаша дегаш ура а оттадаь, кердача толамашца духьал болх къахьегамхой хьатIаоттача кердача, 1958-ча шера

ЧIоагIде къамашта юкъера доттагIал

Марксен Ленинен хьехама юкъе доккха дакъа лоацаш, къамашта юкъера барт-безам, доттагIал вIашагIадоллаш, царна юкъера моастагIал цабезам дIабоаккхаш я Ленина къамий политика. Ленина къамий политика ший программашта юкъе а йихьа, цунца леладу ССКП-ас къамашта юкъера гIулакхаш а балхаш а.

Ленина къамий политикас йоах: Дуне тIа мелдаха къамаш зIамига дараш а доккхий дараш а, дешара говзала хьалхалаттараш а тIехьадисараш а, кIай, IажагIа, Iаьржа, моллагIча тайпара бос болаш цар цIока дале а, законашта, бокъонашта, кхы мелдолча гIулакхашта вIаши нийсса хила деза. Цхьанна а къамагахьа, цхьанна гIулакха, хIаманна, цхьаккха тайпара озабезам бе мегаргбац, йоах Ленина къамий плитикас. Цхьан къамагахьа зIаммига а озабезам баро къамашта юкъера нийсхо йохаю, царна юкъе моастагIал долл.

Масса а долча къамий, доккхачунна нийсса зIамигачун а, бокъо я ший республика — пачхьалкхе хила, ший наха юкъерча боахама а культуран а гIулакхаш царна эшача, дезача тайпара вIашагIдохка. Цхьанна къаман бокъо яц, цхьанна а тайпара кхыча къаман гIулакхашта юкъе гIерта.

Ленина къамий политика дерригача къамашта нийсхо еш, тIехьадисача тоIадаь доахкача къамашта гIодеш, зIамига дарашта а доккхий дарашта а дерригача къамашта юкъера моастагIал дIадоаккхаш, царна юкъера барт-безам чIоагIбеш хилар бахьан долаш Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яьккхача хана вай мехка мелдаьхача къамий къахьегамхоша, цхьа барт а болаш, Ленина вIашагIъеллача ССКП-на тIехьа а даьнна, бIаьхиича наьха пачхаьа Iаьдал доха а даь, Советий Iаьдал оттадир.

Советий Iаьдал эттачул тIехьагIа, Ленина къамий политико а ССКП-ен программаша а яххача тайпара, масса а долча къаманна шоай пачхаьалкхе а республика а оттае бокъо елар. Цу бокъонех масса а долча къамо ши-ший паччахьалкхе а яь, бартаца, безамца, нийсхонца уж къамий паччахьалкхенаш вIашагIа а кхийтта СССР йир.

Паччахьа хана цхьаккха бокъо а йоацаш, паччахьа Iаьдало а шоаи бIаьхиича наха а низаш а деш, баьхкача нохчийи гIалгIайи къахьегамхошта а бокъо елар шоай республика оттае а шоай боахам а культура а шоашта эшшача тайпара лакхъе а тоае а.

Дерригача а советий мехка мелдахача къамаша, Советски Союза коммунистически партен хьалхаленца, дика барт тайна бахача дезала санна, беркате безаме къа а хьегаш, дуне тIа цхьанна а хана, цхьанна а мехка ца тоабаьча тайпара сиха дика шоай боахам а культура а лакх а еш тоа а беш вай мохк социализме бигар.

Дерригача дуне тIа мелбахача бIаьхийча наха дезанзар вай къахьегамхой мохк а цар паччахьалкхе а ишта сиха дика тоадалар а вай мехка социализм оттайир а, шоай мехкашка бахача болхлоша а къахьегамхоша а вайгара хьоккхам а ийца шоаш бохабар кхераш а, къахьегамхой Iаьдал дуне тIа хилар ца дезаш а. Цудухьа тийшача балхаца вай къахьегамхой мохк бохабе аьнна тIом а хьоабаь, немецки фашисташ чухийцар цар вайна.

Вай советий мехка дахача дерригача къамий, барт-безам, цхьоагIо, Ленина къамий политикаца чIоагIа вIашагIабелла хилар, дуне тIа мелбахача къахьегамхошта вай советий Iаьдал дукха дезар, Советски Союза Коммунистически партес говза дика мехка а тIема а хьалхале лелайир бахьан долаш, цIаккха шоашта дага ца хиннача тайпара чIоагIа ийшар цу тIем тIа немецки фашисташ а дунен капиталисташ а.

Цу тIемо немецки фашисташ а дуне тIа мелбаха капиталисташ а эшабаь ца Iеш, дукхача мехкашкара капитализм геттара йохаяь дIа а яьккха, цу мехкашка бахача къахьегамхошка шоай Iаьдал а оттадайта уж социализме бодача новкъа баьхар. ТIом хьалехьа вай мехка мара болхлойи къахьегамхойи Iаьдал дацар, хIанз цхьа миллиард гаргга нах бахача мехкашка да къехьегамхой Iаьдалаш.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцен 40 шу дузача метте, цу доккхача цIайна сийде, Москве вIашагIкхийттача коммунистически болхлойи партей хиннача Совещанеша а, цу Совещанешка оттаьча Декларацес а машара Манифесто а хьахьекхар дунен тIарча коммунистически болхлойи болама уйла, барт масса а долча гIулакха цаI хилар а, цар цхьоагIо чIоагIа хилар а, Марксеи Ленинеи Iилман наькъаца дуне тIа мелдахача халкъашта юкъе машар а оттабеш, болхлойи къахьегамхойи бокъонаш а йоахаш нийса болхаш хилар а.

Вай Нохч-ГIалгIай республика дукха къамаш дахаш я. Цудухьа вай мехкарча партийни а, комсомольски а, советски а, общественни а организацеша мамогга чIоагIа уйла тIа а яхийта болхбе беза Ленина къамий политикаца вай мехка дахача къамашта юкъе барт-безам, доттагIал чIоагIдара, цунца мара республикан боахам а культура а дика сиха лакхъеш тоаеш дIаяхьа йишйоацилга кхета а деш.

Нохчашеи гIалгIашеи къаьстта чIоагIа кхетаде деза Марксеи Ленинеи Iилмои, ССКП-ан программашеи мара шоай оагIув хьаллаца а бокъо яккха а дуне тIа кхы низ боацилга.

Советски Украинан 40 шу дизар

Укх деношка шовзткъа шу дизар Сийлахь-воккхача вай баьччан В. И. Ленина хьехамца Коммунистически партес кулгал а деш, Узбекстан, Белоруси кхыйола союзни республикаш а санна, паччахьа Iаьдал лаьттача хана бокъо йоацаш, баьде, дегIа ца йойташ лоаттаяьча Украине советски Iаьдал этта.

Октябрьски социалистически революцес мукъадаьккхача украински халкъо, вай сийдолча Даьхен — Советски Союза дерригача халкъаша санна, Iалаьмате доккхий толамаш даьхад цу дIадахача шовзткъа шера. Коммунистически партес кулгал а деш сийлахь-воккхача В. И. Ленина хьехача, адамаш сийрдача вахарга дугача новкъа йодаш, чIоагIа дегIаена индустриальни-колхозни паччахьалкхе а хинна, лакхача культуран республика а хинна дIаэттай Советски Украина укх шовзткъа шера. Украине хьалъяьй бIаьш а эзараш а йола шахташ, Iаьржача металлурген, химен заводаш, машинашъю заводаш, электростанцеш, толам боллаш дегIайоагIа ейга а кхачан а промышленность.

1913 шера паччахьа еррига Россес доаккхаш хинначул 4—5-зза дукхагIа чон, кIора, болат доаккх, прокат арахецхIанз Советски Украинас. Ерригача Советски Союзо луча ялатех пхелагIча даькъал дукхагIа ялат лу, кхаь даькъах ши дакъа гаргга шекар доаккха свеклаш лу, диълагIа дакъа дулх а шура а лу Советски Украинас.

Сага сих дулх, даьтта, шура даккхарна укх гаргарча шерашка Американ ВIашагIкхийттача Штаташта тIехьа а кхе, хьалха а довла аьнна вай партес вайна хьалхашка оттадаь декхар кхоачашде Iалаьмате доккха дакъа кхоач Советски Украинага, хIаьта из шоашка кхоача дакъа махулла чехкагIа дикагIа а кхоачашде шоай низ кхо ца беш къахьег Советски Украинен юрта боахаман къахьегамхоша. Шеко яц цар шоай декхар сийленца кхоачашдерг хиларах.

Советски Украина дунен тIа культурнех болча мехкех цхьа мохк а хинна дIаэттай укх шовзткъа шера. Советски Украинан халкъа боахаме болх беш 1 миллиони 250 эзари специалист ва лакхера а юкъера специальни а дешар ховш. Лакхера дешар дешача Украинен дешара заведенешка дешаш 346 эзар студент ва. Вай Даьхен халкъий социалистически культура лакхъеш украински Iилмано, литературас, искусствос доахача доккхача толамаша гIадбуг беррига советски нах. Советски Украиннена карагIдаьннараш дийца варгвоацаш дукха да.

Деррига советски халкъ санна, украински халкъ дерригача дунен тIа машар лоаттабара тIехьа а тIом хьоабара духьал а да. Советски Украина, ше ВIашагIкхийттача Къамий Организацен член хиларах тарра, дунен халкъашта юкъера кхоххам лаьгIбе а керда тIом ца хьайта а шийна мога гIулакхдеш я.

Вай мехка социализм хьалъеш духьал мел нийсъенна холонаш эшаяь низ ше бола, дукхача къамех латтача вай паччахьалкхен чIоагIало ше йола къамий доттагIал — сийлахь доккхача эрсий халкъацара доттагIал, хIаьта иштта вай Даьхен дерригача къамашцара доттагIал хадданза чIоагIа лоаттаду украински халкъо.

Коммунистически партес кулгал а деш, Советски Iаьдал эттача укх шовзткъа шера боахам, культура, Iилма дегIадоаладеш шиина карагIдаьннарех украински халкъо дог гIоздаьнна дувцаш, Советски Украинен шовзткъа шу дизар дездеш, вай Даьхен масса долча халкъаша дIайха моаршал а доккхий ловцаш а кхахьийтар вежарех долча украински халкъага, шоай викалаш ахийтар цунца цхьана из ди дезде.

Вай Нохч-ГIалгIай делегаци а яхар цига.

Вай Даьхен дерригача къамий санна, украински халкъа йоакхо еш я Коммунистически парти. ССКП ЦК-а Хьалхара секретарь нов. Н. С. Хрущев а волаш, вай партен Центральни Комитето ший делегаци яхитар Советски Украинан шовзткъа шу дуза ди дездеча.

Ший шовзткъа шу дузаш Советски Украинас яьча юбилейни сессе, сессе хиннараша гIадбаха, чIоагIа тIоараш тохарца тIаэцаш, къамаьл дир ССКП ЦК-а Хьалхарча секретаро нов. Н. С. Хрущевс. Ше къамаьл даь ваьлча, Коммунистически партен Центральни Комитето дайта моаршал а дийшар новкъ. Н. С. Хрущевс.

Къахьегам беза, талант йола украински халкъ дIахо а промышленносте, юрта боахаме, культура а Iилма а дегIадоаладеш, вай мехка коммунистически общество хьалъеш доккхий толамаш доахаш, дIаходахар лов дерригача советски халкъана.

ДIахо хьош бола никъ даькъала хилба хьа, украински халкъ!

Ю. ЧАХКИЕВ.

Къахьегамхоша могаду ССКП ЦК декабрьски Пленумеи СССР-а Лакхерча Совета сессени соцамаш

Машар лерхIаш дола соцамаш

ЧIоагIа раьза хинна тIаийцар Грозненски крекинг-завода технологоша ССКП ЦК декабрьски Пленума «Коммунистически болхлойи партей викалий Совета ийслагIча сессен соцамаши, хIаьта СССР-а Лакхерча Совета йислагIча сессен соцамаши.

— №21-1 йолча установкан коллективо, — йоах № - 2 йолча цеха начальнико новкъ. Волгина — заводе эггара хьалхагIа, ши бутт гаргга ханал хьалха, кхоачашъяьй шера план. ХIанзехь а планал совгIа арахийцай 15 эзар тонн нефтепродукташ. Профсоюзий бокъонаш шеръяро вIаштIехьадоалийтаргда социалистически яхь кхы а низ болашагIа хилийта, производственни совещаней лоархIам лакхабаккха, болхлошта кхы а пайданагIа бола болх бе хьалаш Iалашде.

...Установкан хьалхле лелаю лакхехьарча оператора Бакланов Владимира бригадас. Цу бригадо планал совгIа кийчъяьй кхо эзар тонн совгIа нефтепродукташ. ССКП ЦК декабрьски Пленума а Лакхерча Совета сессен а материалаш шийна яйзачул тIехьагIа, бригадан кулгалхочо аьлар:

— Коммунистически партес, Советски Iаьдало шоашта могар ду адамашта машар а кхерам ца хилар а Iалашдарна. Оаха чIоагIа могаю вай паччахьалкхен машар безаш йола политика. Бригадан технологаша дош лу кхы а дикагIа болх бе, мехка боахама дукхагIа доагор арахеца социалистически яхь шерагIа йоаржае а, хIаьта ялхлагIча пятилеткан кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъе а.

Боккха политически низ бола документаш

Коммунистически болхлойи викалий Совещаней итогашта хетаяь хинна Грозненски шуран совхоза коммунистий собрани хилар хьалхагIа боккха кхетама болх а баь. 42 агитатор вар фермашка, бригадашка Декларации машара Манифести ешаш а, цу документий хьакъехьа къамаьлаш деш а.

Коммунистически болхлойи викалий Совещаней хьакъехьа доклад йир партбюрон секретаро новкъ. Селиванова. Цул совгIа докладчико дIаккхетабир тулбеннараш ССКП ЦК декабрьски Пленумеи СССР-а Лакхерча Совета ийслагIча сессени соцамех а.

Пренешка къамаьл даьча механически мастерской заведующес новкъ. Мельничука аьлар:

— Декларации машара Манифести — боккха политически общественни низ бола документаш да. Цар тешабу нах тIом ца хьовш биса йиш хиларах.

Ремонтникий цIерах новкъ. Мельничука дош делар собраненна ялхлагIча пятилеткан кхоалагIча бIаьстанна дика кийчо йолаш духьала гIергда шоаш, аьнна.

Хьайбай пайда лакхбаккхарна хетадаь дар керттера зоотехника новкъ. Шотена даь къамаьл.

— Совхоза коллектив 1957 шера рентабельно болх беш хиннай. Пайда ах миллион сомага кхаччалца лакхбеннаб. Масса юртбоахама продукташта йола паччахьалкхен план кхоачашъяьй.

Новкъ. Шопина дIайовзийтар тулбенначарна совхоза боахам дегIабара перспективни план. 1965 шера совхозо кийчъеш хургья 48 эзар центнер шура, 111150 центнер дулх — 1955 шерца нийсдича шозза дукхагIа, 2244 эзар фуъ—1955 шерца нийсдича пхезза таргга дукхагIа.

Сийлахь-йоккха перспективаш я уж! ХIаьта коммунисташа соцам бир уж перспективаш кхоачашъяра тIехьа къовсам лоаттабе.

Партес профсоюзий йоакхо ю

Мехкдаьттани химически промышленностен болхлой профсоюза обкомо профсоюза фабричнозаводской, моттигерчеи, цеховойи комитетий, председателийи цар заместителийи семинар йир кхаь дийнахьа.

Семинара дакъалацархой чIоагIа раьза бар ССКП ЦК декабрьски Пленума СССР-а профсоюзий балхах болча соцама. Ужаш тешаш бар, эггара йоккхагIа йолча цу организаценна Коммунистически партес керда йоакхо яро беррига профсоюзни болх лоархIаме тоабергхиларах.

ШиIбаь профсоюзни активисто ладийгIар предприятешка болхлой къахьегам лорабарах, кхерам ца хилара техниках, массово - производственни а культурно-массови а болх дикагIа вIашагIболларах йолча лекцешкеи докладашкеи.

Г. М. Сухаревх РСФСР-а Iилмани техникани заслуженни деятела сийдола цIи тилалрах дола

РСФСР-а ЛАКХЕРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Iилмани техникани чухь доккхий хIамаш карагIдаларах РСФСР-а Iилмани техникани Заслуженни деятела сийдола цIи тул геолого-минералогически Iилмай доктор а Грозненски нефтяной института директор а волча **Григорий Михайлович Сухаревх.**

РСФСР-а Лакхерча Совета Президиума
Председатель М. ТАРАСОВ.

РСФСР-а Лакхерча Совета Президиума
Секретарь И. ЗИМИН.

Москва, 1957-шу, 26 декабрь.

Къахьегама ЦIеча Байракха ордена Грозненски нефтеперерабатывающи завод

Завода директорга н. СЕМЕНОВАГА Т. Г.
Завода партбюрон секретарага н. СИНЕЛЬНИКОВГА С. В.
Завкома председателга н. ЕРОШЕНКОГА И. Г.
ВЛКСМ-а комитета секретарага н. НИКИТИНАГА Е. И.

ССКП Центральни Комитето а СССР-а Министрий Совето а моаршал лу Къахьегама ЦIеча Байракха ордена Грозненски нефтеперерабатывающи завода болхлошка инженерно-технически болхлошка, гIулакхебарашка, завод йилла 50 шу даларах.

1907 шера хьалъяьча Грозненски нефтеперерабатывающи заводах Советски Iаьдал латтача шерашка хьалхле лелаю, кердача техникаца тоаяь предприяти хиннай. Завода болхлошеи инженерно-технически болхлошеи, хадданза балха технологи тоа а еш, доккхий толамаш даьхад, хIаьта шоаш кхо ца беш баьча балхаца Советски Союза нефтеперерабатывающи промышленность дегIаярца лоархIаме дакъа а лаьцад.

ССКП ЦК-аи СССР-а Министрий Совети тешаш я завода коллективо кхы дIахо йодача хана а мехкдаьттах тайп-тайпара продукташ яхар лакхадаккхара декхараш толаме кхоачашдерг хиларах, балха технологи тоаерг хиларах, хадданза балха овсарал лакхайоахарг хиларах.

Хьамсара новкъостий, кхы дIахойодача хана а Оаша толамаш дахар лов тхона.

ССКП Центральни Комитет

СССР-а Министрий Совет

СССР Конституцен (Керттерча Закона) 70, 77, 78 статьяш чу хувцамаш а тIатохамаш а дахьара ЗАКОН

Статья 1. ЧIоагIдолда СССР Лакхерча Совета Президиума Указаш:

«СССР юрта боахаман Министерствохи СССР совхозий Министерствохи СССР юрта боахаман Министерство а яь вIашагIтохаш» 1957 шера 30 мае даьннар;

«Халкъа демократен мехкашцарча экономически бувзама Керттерча управленех СССР Министрий Совета арахьарча экономически бувзамий Паччахьалкхен комитет а еш» 1957 шера 1 июле даьннар;

«СССР Министрий Совета советски контрола Комисси вIавIашагIтохаш» 1957 шера 30 мае даьннар;

«СССР авиационни промышленностани, оборонни промышленностани, радиотехнически промышленностани, кемаш деча промышленностани общесоюзни министерствош дIа а йоахаш, авиационни техникани, оборонни техникани, радиоэлектроникани, кемаш дареи СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитеташ вIашагIа а йохкаш» 1957 шера 14 декабре даьннар;

Статья 2. Укх Закона 1-ча статьяс яххача бесса, СССР Конституцен 70, 77, 78 статьяш оттае укх тайпара:

«Статья 70. СССР Министрий Совет вIашагIйол СССР Лакхерча Совето укх составах:

СССР Министрий Совета Председателахи;

СССР Министрий Совета Председатела Хьалхарча Заместителехи;

СССР Министрий Совета Председатела Заместителехи;

СССР Министрехи;

СССР Министрий Совета Паччахьалкхен планови комитета Председателахи;

СССР Министрий Совета советски контрола Комиссен Председателахи;

СССР Министрий Совета къахьегамеи алапеи гIулакхий Паччахьалкхен комитета Председателахи;

СССР Министрий Совета Паччахьалкхен Iилман-технически комитета Председателахи;

СССР Министрий Совета авиационни техникан Паччахьалкхен комитета Председателахи;

СССР Министрий Совета оборонни техникан Паччахьалкхен комитета Председателахи;

СССР Министрий Совета радиоэлектроникан Паччахьалкхен комитета Председателахи;

СССР Министрий Совета гIишлонаш хьалъеча гIулакхий Паччахьалкхен комитета Председателахи;

СССР Министрий Совета арахьарча экономически бувзамий Паччахьалкхен комитета Председателахи;

СССР Министрий Советерча Паччахьалкхен кхерамах лорояра комитета Председателахи;

СССР Паччахьалкхен банка Правленен Председателахи;

СССР Министрий Советарча Центральни статистически управленен Начальникахи;

СССР Министрий Совета юкъе боагIа союзни республикай Министрий Совета Председателаш.

«Статья 77. Общесоюзни Министерствашца лоархIаш я Министерстваш:

Арахьарча торговлени;
Фордацарча флотеи;
Машин-наькъийи;
Юкъерча Машиностроенени;
Транспортни строительствони;
Химически промышленностани;
Электростанцеий;»

Статья 78. Союзно — республикански Министерствашца лоархIаш я Министерстваш:

Чухьарча гIулакхийи;
Лакхерча оаразованени;
Геологени недраш лораяреи;
Унах цIенал лораяреи;
Кхыча паччахьалхенашцарча гIулакхийи;
Культурани:
Оборонани;
Связеи;
Юрта боахамани;
Торговлени;
Финансийи;
Ялатий продуктайи.

СССР Лакхерча Совета Президиума Председатель
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР Лакхерча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1957 шу, 20 декабре.

ЛЕНИНГРАДА КЪАЬНАГIА ЙОЛЧАРЕХ ЦХЬА ЗАВОД

Йоккхий энергетически оборудованеш хьаеш вай мехка йоккхагIа йолчарех цхьа предприяти я — металлургически завод. Из хьахиннай хIанзчул 100 шу хьалха 1857 шера. ХIанз вай ханарча техниках хьалйиза йола завода корпусаш ягIача моттиге хьалха дIа дахача бIаьшере цхьа масехк йоккхий йоацаш цехаш мара яцар.

Советски Iаьдало предприятен реконструкци е йолайир. Хьалйора йоккхий цехаш, инструкторски кадраши, инеженерно-технически болхлойи, квалифицированни болхлойи кийчбора.

ХIанз дунен техникаца нийсса латташ йола йоккхий турбинаш лу заводо халкъа боахама. Укх шера декабрь бетта Сталинградски ГЭС-а йиълагIа йола турбина яь яккхай цо. Планах 1958 шера яь яккха езаш яр из, предприятен коллективо ханал хьалха из агрегат яь яккха аьнна дош деннадар, ший дош кхоачаш а дир цо. Сталинградски ГЭС хьалъеш болчаргара письмо да заводе дена. Ханал хьалха оборудовани хьа яйтаро, агрегаташ йолаялийтилга сихдергда.

Кхы йоккхагIа кердагIа йола агрегаташ хьаяра проекташ тIа кIаьдца луш болх беш ба завода конструктораш. 300-аьи 500-аьи эзар киловатт низ болча агрегатий проекташ увттаеш латт.

Предприяте цехашкеи отделенешкеи шера йола план кхоачашъярна шерра социалистически яхь яьржай. Кердача 200 эзар киловатт низ болча паровой турбина оатхалаш тоаяра болх бизза лел паротурбинни цехерча механически участке.

Сурта тIа: аргIах йола паровой турбина тохкам баьчул тIехьагIа вIашагIа йохкаш боахк. Хьалхашкарча плана — слесарь вола А. И. Бавини инженер-конструктор вола комсомолец А. И. Боровики (аьттехьара).

А. Михайлова сурт.
ТАСС фотохроника.

Республикан юрта боахам кхы тIа а тоабара тIехьа

ССКП Нохч-ГIалгIай Обкома секретарь Сагаев Ш.

Шоай творчески низаш чIоагIдаларца, кхоачалургдоацача хьинарца доладаьд советски адамаша социалистически пачхаьалкхен шовзткъе цхьоалагIа шу. Советски наьха а цар доттагIий а дог гIоздоахаш да укх шерара толамаш, тIайоагIа перспективаш.

ССКП XX съезда соцамаш кхоачашдеш, советски адамаша йоккхий коталонаш яьхай мехка боахам, Iилма, техника, культура дегIайоалаяра. Коммунистически партес оттадаь декхар — исторически лоаццача хана сага сих арахецача продукцех дикагIа дегIаденача капиталистически мехкашта тIехьакхер а хьалхадовлар а — кхоачашде толаме доладаьд.

Промышленностени юрта боахамеи къахьегамхоша, керда декхараш шоашта тIаэцаш, дош лу, 1958 шу — ялхлагIча пятилеткан кхоалагIа шу — кердача толамашца дезде, шоай низ кхо ца беш къахьега.

Дерригача советски адамашца советски мохк тоабара балхаца дакъа лоацаш ба нохчгIалгIай республикан къахьегамхой а. 1957 шера колхозаша а совхозаша а совбаьккхар ялат, гидуаргаш, комсаш, шура, тха, фуаш кийчдара а кхедара а болх. Йоачан йоацаш, якъа ханаш этта йоллашехь а ялат дика хьийкъад. Буртига ялаг хIара гектара тIара 13,1 центнер даьннад. Лакхабаьннаб юкъарча хьайбаех хьабоала пайда а. Цхьайтта бетта хIара Iаттагара (юккъера лаьрхIача) шура яьккхай: колхозашка 1839 килограмм е соахка цу хана яьккхачул 409 килограмм совгIа, совхозашка 2174 килограмм е соахка цу хана яьккхачул 157 килограмм совгIа. ХIара устагIа тIера колхозашка 4,4 килограмм тха даьккхад, хIаьта хIара фуаш деча котамгара 88 фуъ а гулдаьд. Республике 1956 шераца нийсдича пачхаьалкхенна дIаеннай шура 27 процент дукхагIа, тха 8 процент дукхагIа, фуаш 32 процент дукхагIа.

ЦIабаьхка 190 эзар нохчийи гIалгIайи баха безача моттигашка а балхашка а дIанийсбе безаш хиларахи цхьайолча колхозех совхозаш е езаш хиларахи 1957 шу республикан юрта боахама юкъе лоархIаме хувцамаш долаш хилар. Укх сахьате республике я 95 колхози (царех 62 керда вIашагIъехкараш), хIаьта 33 совхози (царех 12 керда вIашагIъехкараш).

Юртбоахама продукташ кийчъяра 1957 шера дикагIа болх бир Сунженски района къахьегамхоша. Цар дIаеннай пачхаьалкхенна 1956 шераца нийсдича шура 35 процент, дулх 30 процент, овощеш 25 процент дукхагIа. Цу района колхозаш хьалхарча моттиге латт шура яккхара а. Цхьайтта бетта хIара Iаттагара 2108 килограмм шура яьккхар цар. Сунженски района республике эггара хьалхагIа кхоачашйир масса тайпара йола юртбоахама продукташ кийчъяра а эцара а пачхаьалкхен план, хIаьта шура пачхаьалкхен планаца лаьрхIачул шозза дукхагIа а кийчъяьй цигача. Дика болх баьб Наурскии Грозненскии районий юрта боахама къахьегамхоша а.

1957 шера республикан колхозаша дикка тоадаьд шоай ахчан гIулакхаш. Къаьнарча колхозашка ахчан пайда лакхабаьннаб 45,6 процента, вешта аьлча из беррига 32452 эзар сом ба. Къахьегама деноех дIателаш дола авансаш шозза совгIдаьннад, хIаьта хIара къахьегама ден мах 50 процент лакхбеннаб. Тоаеннай къахьегама дисциплина. Нагахьа санна 1956 шера хIара болх бе могаш волча саго даьккха 419 къахьегама ди хиннадале, укх шера цхьайтта бетта 440 къахьегама ди даьккхад. Цу гIулакхо вIаштIехьадаьккхар укх шера лоархIаме йола кампани — ялат чуэцар — городашка баха нах боацаш, юртий къахьегамахоша шоаш кхоачашъяр. Екъаш йоацача фондашта Iодиллад укх шера йийтта миллион сом ахча. Из лоархIаме дукхагIа да соахка Iодиллачул. Цхьан къахьегама денах хьабоала пайда 11 соми 74 кеп. хилар, 1956 шера 8 соми 76 кеп. мара бацар.

Юртбоахама производство дегIаяр вIаштIехьадаьлар дика болх беш бола нах хиларах а, хIаьта цар говзал шерра дIайоаржаярах а.

ХIара Iаттагара 3 эзар литр совгIа шура яьккхачарех ба дояркаш: Аристова А. В., Кугаевских Т. И., Колесникова А. А., Бобырева М. И., Скибо Е. П.

Толаме болх бу чабанаша: новкъ. Герасименкос (Грозненски шурий совхоз), новкъ. Нестеренкос («Красное знамя» яха колхоз, Наурски район), новкъ. Манаповс (№-6 йола Шелковской овощесовхоз), н. н. Тевненкос, Цибуладзес, Хрипкос («Кавказ» яха колхоз, Малгобекски район). Цар гIулакх деча хIара 100 жийно 130 Iаьхарг баьб.

Балхах царел тIехьабусаш бац оалхазараш леладераш а. Н. н. Самарцевас А. Т. (Грозненски район, 1 Мая цIерах йола колхоз), Дегтяревас В. В. (Сунженски район, Кирова цIерах йола колхоз) хIара фуаш деча котамгара 112 фуъ гулдаьд, хIаьта н. н. Омельченкос М. П. (Сунженски район, ЦIеча Эскара цIерах йола колхоз), Тутовас П. И. (Сунженски район, «Победа» яха колхоз) хIара фуаш деча котамгара 110 фуъ гулдаьд.

Кировски МТС-а комбайнера новкъ. Жуковс Т. Д., Орджоникидзевски МТС-а тракториста новкъ. Ермоленкос В. П., Красноармейски совхоза комбайнера новкъ. Неделькос И. А. шоай балха нормаш кхоачашъю 150 — 200 процента.

Боккха болх баьб республике керда колхозаш вIашагIйоххкаш а. Укх сахьате керда вIашагIъехкача 62 колхоза чу доагIа 40 эзар гаргга нах бола 10 эзар гаргга цIа. Производственни база вIашагIйоллара лаьрхIа кердача колхозашта дIахийца 26 миллион сом ахча дар. Цул совгIа нах чубаха цIенош хьалдара а доахан ийдара а колхозникашта, совхоза болхлошта, гIулакхебарашта лаьрхIа дIахийцадар 170 миллион сом. Лоаццача хана хьалдаь а даьннад, хьалдеш а латт 20 эзар совгIа нах чубаха цIенош, дуккхача наха доахан а ийдаьд.

Шоашта цIенош хьалдарал а кхы эшача хIаман йоакхо ярал а совгIа дукха нохчийи гIалгIайи шоаш цIабаьхкача хьалхарча деношка денз колхозашка а совхозашка а болх беш ба. Дика болх беш ба Красноармейски совхоза ворхIлагIча отделенера дояркаш Догалова Халипати Шамсудиноваи. Цар кхаь бетта хIара Iаттагара 400 литр шура яьккхай. Массанена бовзаш ба «Ингушски» совхозера дояркаш-южарий Гагиевар.

Хадданза 150 процент а кхы совгIа а боарам кхоачаш а беш, хьаьнала болх беш ба Красноармейски совхоза бархлагIча отделенера кузнец Исаев Гелани, прицепщик Арсанукаев Ваха. Толаме болх беш ба: Хамидов Лема — Подгорни совхоза тракторист, Тумгоев Ваха — Первомайски районера бригадир, Чадаев Iазиз — Ачхой-Мартановски лесхозера лесоруб, Асхабов Iумар — Предгорни совхозера хьайбашлеладархо, Тахтаров — Красноармейски совхоза иттлагIча отделенен, шоллаIча бригадан бригадир. Ужаш боацаш дуккха ба вай республике Нохч-ГIалгIай автономи юхаметтаоттаеш хьаьнала къахьегаш бола нах.

Цхьабакъда, колхозашка а совхозашка а болх бе мога а могаш, болх ца беш дукха нах ба. Царна юкъе цхьабараш ба ший коа тIара боахам шербар, тоабар керттера гIулакх лоархIаш. Цул совгIа гучадаьннад цхьаболча наха колхозийи совхозийи кхашкара ялат а доакъар а лечкъаделга.

Вайна хьалхашка латта декхараш кхоачашдарна боккъонца духьал латт къаьнарча замах юхейиса зене йола оамалаш. Пхьа лехаш нах боабар, вIаши гIо-новкъостал деш зуламе гIулакхаш къайлакхахьар, дукха истий хилар, кагирхошта, къаьстта мехкараштa, школашка, клубашка, театрашка аха бокъо ца ялар — ужаш я уж зене йола оамалаш.

Уж оамалаш юкъера дIаяхара духьа дикка тоабе беза партийно-политически болх, цу гIулакха оарцагIйовла еза партийни, советски, комсомольски организацеш, беррига коммунисташ, эггара хьалхагIа нохчийи гIалгIайи а боалаш.

Къаьстта теркам бе беза юрташкарча агитационно-массови балха. ХIара денна дIакхетабе беза къахьегамхой вай партен политиках, юрта боахама декхарех. Болх бе а могаш болх ца беш мел лела саг балха юкъе воалаве веза.

Укх сахьате, вай республика керда юхаюллаш латтача хана, беррига къахьегамхой из боккха болх кхоачашбе декхарийла ба.

Юрта боахам дегIабара йолча плано лаьрхIад 1957 — 1960 ш. ш. ялат хьалкхедара болх лоархIаме тоа а баь, 300 эзар тонн ялат гулде, аьнна. Коартолаш 2,5-за дукхагIа хьувкъаргья. ЛаьрхIа да технически культураш дIаер шерде, шекар доаха свеклаш дIаювш дола лаьтта 12 эзар гектарага кхачалца шерде. Хьайбаш хургда: доахан — 1,5-за дукхагIа, жаи хьакъарчи — 1,7-за дукхагIа, оалхазараш — 2,5-за дукхагIа.

БIарга ца дайнача тайпара тоалургба сомийи комсийи бешамаш лелаяра болх. ХIанз лаьрхIачох, колхозашеи совхозашеи 3 шера дIайогIаргья 7878 гектар сомий бешамаши, 5285 гектар комсий бешамаши. Керда дIайоагIаргйола сомийи комсийи бешамаш хIанз йолчарел 1,8-за дукхагIа я. Из план кхоачашъяьчул тIехьагIа сомийи комсийи бешамаша дIалаьца хургья деррига оахаш долча лаьттах 5 процент. Кхачан промышленностен треста совхозашка 1963 шера комсий бешамаша дIалоацаргья барайтта эзар гектар. Уж кхозза дукхагIа я хIанз цу боахамашка йолчарел.

Бешамаш дIайогIара план кхочашъярна дукха дIайогIа гаьнаш эшаргья. Цудухьа пачхаьалкхен питомникий болх тоабе беза, хIаьта цул совгIа, хIара йоккхача колхозои совхозои ший питомник вIашагIйолла а еза.

Сомийи комсийи бешамаш шеръяра а дегIаяра а шоллагIа лоархIаме дола декхар — болх нийса вIашагIболлар да. Дикадар хIара колхозе, совхозе хадданза болх беш йола сомийи комсийи бешамаш лелаю бригада хуларе, керте специалист а волаш. Цу бригадашта юкъе бола болхлой кхыча балхашка ухийтаргбоаца гIулакхаш а вIаштIехьадаха деза. Могадеш да сомий-комсий бешамийи тракторнии бригада вIашагIйоллар, цхьа саг керте а латташ. Духхьала дIаала деза уж тайпа бригадаш вIашагI ца йохке, сомийи комсийи бешамаш йоаржаяра декхар кхоачашдулургдоацилга.

ДIахо вIаштIехьаяккха еза бешамаш дIаераи царна гIулакх дараи эшаш йола механизаци. Цудухьа МТС-ий кулгалхошеи специалисташеи дукхагIа теркам бе беза сомийи комсийи бешамий. Цу гIулакха чIоагIа лоархIаме я механизатораша шоай говзал юкъеяхьар. Масала, Наурски совхоза механизатораша хьу дIайогIа йола машина кIезига-дукха эрга а яьккха, еррига комсий бешамаш машинаца дIайогIар. Цо вIаштIехьадаьккхар Наурски района совхозий бешамаш 2,5 эзар гектарага кхаччалца шеръе.

Дукха къахьега деза сомий гаьнех доахка айпаш дIададахара а. Шерра доаржаде деза бешамех молхаш еттара гIулакх. Из болх бешамашка барал совгIа, гаьний айпаш доаржадеш йолча бешамашта гонахьарча хьунагIа а бе беза.

Юкъара бешамаш йоаржаярца масса городашка а болхлой юрташка а бахача наха шоай доалахьа йола сомий бешамаш тоае еза. ХIара коа тIа хила еза сомийи комсийи беш. Цу гIулакха оарцагIъяккха еза комсомол, школаш, кхыйола дешара заведенеш. Могаде дезаш да Карабулакски юкъерча школас доладаь гIулакх. Цигача хIара дешархо декхарийла ва ше цу школе дешаш волча хана кхоъ сомий га дIайогIа а хьалкхее а.

Цу балха юкъе беррига бахаш бола нах боалабе беза. Иштта мара вIаштIехьадаргдац вай республиках зиза теха беш яра гIулакх.

Юрта боахама продукци кийчъяр дегIадара доккхий декхараш кхочашдарна а, хIаьта цIа мел баьхка нах балха юкъе озарна а эшаргья керда вIашагIъехкача колхозашка а совхозашка а дика вIашагIъелла материально-технически база. Нийсса, дикача цIен-дас ший рузкъах санна пайда эца беза хьахийцача ахчах. Эггара хьалхагIа дегIаккхувла деза хьайбаш леладар; сихха пайда луш дола гIулакх да из.

ХIанз, юрта боахам дегIабара эшаш мел дола хIама долча хана, балха толам кулгалдарга хьажжа, совхозий директорий, отделеней управляющей, фермаи заведующей, бригадирий балхага хьажжа хургба. Цудухьа кадраш лахар а дIанийсъяр а теркаме дIадахьа деза.

Зеденнача гIулакхаша хьахьокх колхозашка, совхозашка кулгалде дикагIа бола, политически сакхетаме бола нах увттабаьча моттигашка дика болх гучабаьннилга.

Шоаш дика кулгалхой хилар хьахьекхар Курчалоевски района Ленина цIерах йолча колхоза председатело новкъ. Тамкоев Залимхана, Джалкински совхоза пхелагIча отделенен управляющес новкъ. Исрапиловс, Лермонтовски совхоза пхелагIча отделенен управляющес новкъ. Тимаевс, Веденски района Фрунзе цIерах йолча колхоза председатело новкъ. Гинаевс.

Цхьабакъда, белгалде дезаш да цхьабола нохч-гIалгIай кулгалхой шоашта тIадиллача гIулакхах бехктокхам лоархIаш боацилга. Гудермесски совхоза пхелагIча отделенен управляющи новкъ. Мартынукаев Iаназамана хьайбашта доакъар Iалаш ца дарал совгIа, социалистически рузкъа лечкъадечарна гIодеш хилар. Первомайски района Орджоникидзе цIерах йолча колхоза хьалха хиннача председатело Дикажевс ше керте а латташ, вIаштIехьадаьккхар колхоза кхашкара хьажкIаш лечкъаяр, колхозникашта доагIача ялата 10 % чукхухь а яхаш. Иштта дIа-юха йихьар колхозе мел хинна хьажкIаш, хIаьта цу гIулакхах цхьаккха саг бехктокхаме а озанзар.

Цу тайпара гIулакхаш кхыча боахамашка а да.

Кадраш лохача хана теркалде деза сага хьалха хинна дика гIулакхаш доацаш, цун таханара оамалаш а гIулакхаш а. ЧIоагIа лоархIаме да кулгалдеча балхашка кагиркойи кхалнахи майрагIа хьежабар, царна ден-денна гIо-новкъостал дар.

ХIанзарча хана юрта боахама кулгалде йиш яц политическии агротехническии дешар дийша ца хилча. Партийнии советскии организацеш, юртбоахама органаш декхарийла я дичака балха цабелгалбаьннача кулгалхой дешар вIашагIдолла.

Укх сахьате партийнии, советскии, боахамеи организацеша шоай беррига низ тIабахийта беза юрта боахама таханара тIехьадаха йиш йоаца декхараш кхоачашдарна. ЙоаггIача бесса Iалашъяь хила еза хьайбашта Iа даккха моттиг. Ханнахьа а дика а е еза юртбоахама машинашта ремонт. Масса колхозашка, совхозашка вIаштIехьа даккха деза агротехнически дешар, шерагIа йоаржае еза дикагIчар говзал.

ХIанз колхозий правленеш, МТС-ий, совхозий кулгалхой, юрта боахама беррига болхлой укх шера итогаш лоархIаша, хьатIадоагIача шера декхараш белгалдеш а ба. Из чIоагIа лоархIаме а бехктохаме а болх ба. Ханнахьа итогаш лархIар, дикагIа болча боахамий, бригадий говзал Iомаяр, кхоачамбоацараш гучадахар, говзал йоаржаергйола а кхоачамбоацараш дIадоахаргдола а гIулакхаш белгалдар — из да хьатIадоагIача шера кхы а йоккхагIа йола коталонаш яхара кIийле Iалашъяр.

Вай республике 1958 шера юрта боахам лоархIаме айбара эшаш мел дола хIама да. Юрта къахьегамхой, республикан беррига къахьегамхой санна, кийча ба вай республикан экономика а культура а дегIаяра декхараш кхоачашдарна беррига шоай низ дIабала.

Комсомольски кагирхой социалистически яхь

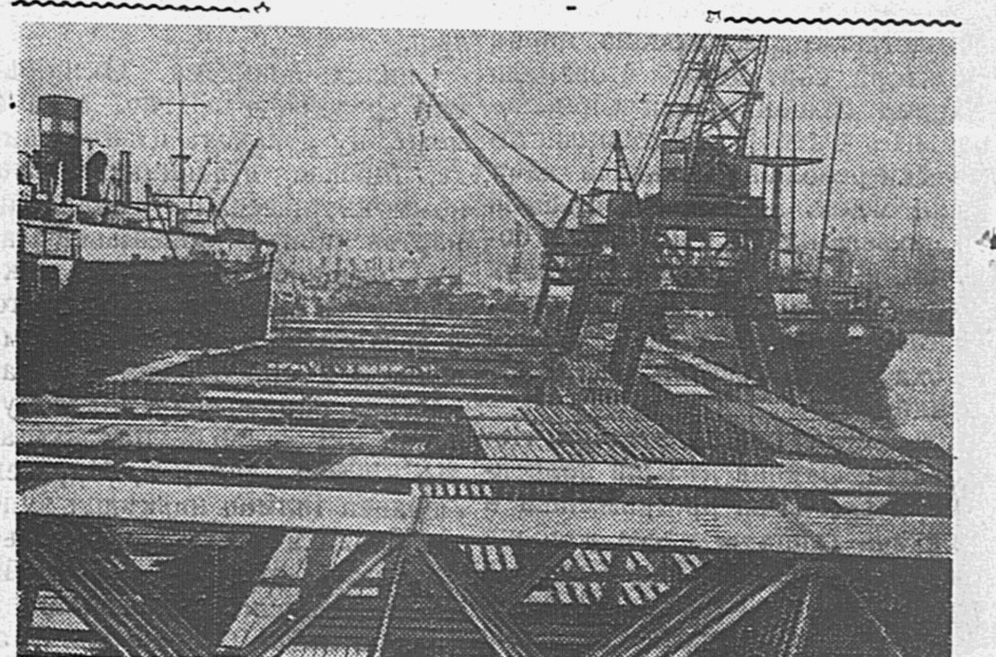
Комсомола Наьсарен Райкома соцам кхоачаш а беш дика балхаш деш хьабоагIа Наьсарен районера комсомольцаш.

Ноябрь бетта 25-ча дийнахь хиннача комсомолан Наьсарен райкома бюрос соцам бир: ялаташ хьувкъийта кхо а дуллаш совхозий лаьтташ тоаде комсомольцийи кагирхойи бригадаш вIашагIа а ехка из гIулакх мела ца дуташ чакх а даккха, бригадашта юкъе социалистически яхь а йоаржае, аьнна. Цу гIулакха чIоагIа раьза а хинна, ший отделенерча комсомольцаша шийга дика ладувгIаш, царна хьехам луш, Наьсар-Кертерча отделенен комсомольски организацен секретарь волча новкъ. Кодзоев Ахьмада аьлар: из гIулакх раьза хинна хьаллоац оаха, цул совгIа Эккаж-къонгий юртарча комсомольцашцеи кагирхошцеи социалистически яхь а лоац оаха, аьнна.

Эккаж-къонгий юртарча отделенен комсомольски организацен секретаро Добриев Заьуддина шоай юртарча комсомольцийи кагирхойи цIерах дош делар: Наьсар-Кертерча комсомольцийи кагирхойи тхоашца социалистически яхье балар дог раьза долаш тIаэц, оаха, царел тIехьа ца диса а хьожаргда тхо, аьнна. Цар шинна а комсомольски организацеша цхьацца эзар гектар лаьттай кхо а дуллаш тоаде аьнна дош делар.

Шоаш денна дешаш диц а ца луш, шоай балхаш дикка толамаш а доахаш чакхдоахаш ба уж а, Наьсарен районера беррига комсомольцаши кагирхойи.

А. ТУМГОЕВ,
ВЛКСМ Наьсарен Райкома инструктор.

ОДЕССА. Форда тIарча портера ХIинди мехка дIакхухьа хIамаш хIара шерра-шера дукхагIа хул. Кемашца ХIинди порташка дIакхухь станокаш, юртбоахаман машинаш, металлаш, кхыйола хIамаш.
Сурта тIа: Одессерча порте. Бхилан яхача метте металлургически завод йилларна йохьийташ йола металлически конструкцеш.

ССКП ЦК декабрьски Пленума соцамаш кхоачашде

16—17 декабре хиннача советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитета Пленумах бола информационни хоами цу Пленумо тIаийца соцамаши арадаьхад «Правда» тIа. Пленумо дийца дешаш дар: Коммунистическии болхлойн партей викалий Совещаней итогех (докладчик н. Суслов М. А.), СССР-а профессиональни союзий балхах (докладчик н. Гришин В. В.). Нов. Мухитдинов Н. А. ССКП ЦК-а Президиума членали нов. нов. Игнатов Н. Г., Кириченко А. И., Мухитдинов Н. А. ССКП ЦК-а секретарали хержар Пленумо.

Советски Союза Коммунистически партен балха, вай мехкарча берригача къахьегамхошта, коммунизм хьалъярна долча доккхача гIулакха Iалаьмате боккха лоархIам бола партийни доккхий документаш да Пленумо тIаийца соцамаш.

Коммунистическии болхлойи викалий Совещаней итогаш а йийцаь, ССКП ЦК-а Пленумо белгалдаьккхар, социалистически беррига болам марксизманленинизман идейни лардаца дIахо а кхотабалар Совещанеша тIаийцача Декларецеси машара Манифестои коммунистически партей юкъарча опыта творчески дегIадоаладеш дола гIулакх а дир, дунен реакцен провакационни планашта меттахьа хIама а тох.

Коммунистически партеш идейни а организационни а чIоагIъярна боккха лоархIам болаш я, дунен тIарча коммунистически боламан мугIарашта юкъе вай хана ревизионизм кертера кхерам хиларах тарра, ревизионизманца хьадда къовсам лоаттабанза барг ца хиларах йола Декларацен указанеш, хIаьта иштта лоархIам болаш да догматизми сектантствои дIаяккхар а. Социализман новкъа даьннача дерригача мехкашта мегаш, социалистически революцени социализм хьалъяраи долча кертерча закономерностех, тайп-тайпарча мехкашка къамий къаьстта дола гIулакхаш лархIарах, социалистически мехкий цхьоагIо чIоагIъянза ярг ца хиларах а царна юкъе вIаши шоайла латтача гIулакхий принципех а: дунен социалистически системан исторически боккхача лоархIамах а из дIахо чIоагIъянза яргйоацаш хиларах а; мехкаш социализманга дахара йолча тайп-тайпарча формех дола дешаш Декларацен тIа дашхаро коммунистически партеш социализман котало бахьан лоаттабеча къовсаме теоритически низ болча герзаца кийчъю.

Совещанеша къаьгта хьахьекхар, мехкашта юкъера гIулакхаш дегIадара долча вай ханарча принципиальни кертерча дешаех йола ССКП XX-ча съезда выводаши положенеши вежарех йолча компартеша хьаллоацаш хилар, вай партеца, советски халкъаца болча безамах а тешамах а уж партеш хьалйиза хилар, Советски Союза авторитет дерригача дунен тIарча къахьегамхошта хьалхашка чIоагIа хилар.

Декларации машара Манифести еррига вай партес чIоагIа раьза а йолаш тIаэцар белгал а даь, ССКП ЦК-а Пленумо ший соцама тIа белгалдоаккх: «Мехкашта юкъерча болхлой боламана а дерригача мехкий къахьегамхошта а хьалхашкара шоай интернациональни декхар лерхI Советски Союза коммунисташеи советски дерригача халкъои толам боллаш комминистически общество хьалъяр дIадахьарца, вай мехка а еррига социалистически латера а низ чIоагIбарца, халкъашта юкъе машар хилар бахьан ца хаддаш къовсам лоаттабарца, дерригача дунен тIа къахьегамхощеи демократически низащеи доттагIлен а пролетарски барт-цхьоагIон а бувзамаш чIоагIдарца».

Совещанеша тIаийца исторически документаши хIаьта иштта цу Совещанешка ССКП делегацес баь болхи бизза мога а баь, партен берригача членаштеи къахьегамхоштеи. Совещаней а цар тIаийцаьча документай а лоархIам шерра дIабовзийтар тIадул Центральни Комитета Пленумо партийни организацешта.

Коммунизм хьалъяра гIулакха Iалаьмате боккха лоархIам болаш ба СССР-а профессиональни союзий балхах ССКП ЦК-а декабрьски Пленумо баь соцам. Из Iалаьмате доккха партийни документ тIадерзадаь да коммунизм хьалъярна, дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме профсоюзий лоархIам лакхбарна, производствон управленен чухь къахьегамхой чуозаш цар бу болх чIоагIбарна. ДIахо а низ болаш халкъа боахам тоабарна лоаттабеча къовсаме, Советски Союза экономически а мохк тIемах лорабара а низ чIоагIбе, халкъа боахаман планаш кхоачашъе а тIехкхоачашъе а, технически прогресс дIаккхахьа, ца хаддаш къахьегама овсарал лакхъе, промышленни а юртбоахаман а производство чехкка лакхъярна еррига торонех махулла дукхагIа пайда эца, кхомбе, лорае, къахьегамхой дикагIа материальни Iалашбе а цар культура лакхъе а нах оарцагIа бахар да профсоюзий кертера декхар, йоах соцам тIа.

ССКП ЦК Пленумо советски профсоюзашта хьалхашка оттадаь декхараш вахаро ше хьалхашка оттадаь декхараш да. Коммунизмана дIагарга мел гIерт, социалистически общество дегIа а йоагIа, тоа а лу. Коммунизм хьалъеш, социалстически пачхаьалкхен хIанзара кертера декхараш да общественни производство вIашагIтохарахи экономика а культура а дегIайоалаеш деча кулгалахи дола декхараш, къахьегама боарамана а потребленен боарамана а контроль лоаттаяр, масса оагIорахь, царца цхьана къахьегама керда дисциплина а къахьегамца коммунистически гIулакхаца хилар а долаш, къахьегамхой кхетабар.

Укх тIеххьарча шерашка партес доккхий балхаш даьд халкъа инициатива а цун активность а дIахо лакхъеш пачхаьалкхен управленен чу, боахаман а культуран а гIирс хьалбеча управленен чу нах дукхагIа юкъе боалабеш. Промышленностани гIишлонаш хьалъяреи управлени керда йоаккхаш юха оттаяр а цу гIулакха лаьрхIа даьд, цу кердача управленес ше дикагIа хиларах дола хьалхара гIулакхаш хIанзехь хьа а хьекхад.

Социалистически пачхаьалкхен чухь дерригача халкъа доалахье йолча фабрикашта, заводашта, шахташта, совхозашта, МТС-ашта, кхыча предприятешта а къахьегамхой депутатий Советашка гIолла къахьегамхоша доал ду. Цунца цхьана производствон управленена юкъе болхлой чуоза Iалаьмате боккха лоархIам болаш я профессиональни союзаш. Единоначален принципаца боахаман кулгалхоша производствонна кулгал деш беча балхана ший контроль лоаттаю болхлой классо профессиональни союзашка гIолла.

Социалистически яхь, производственни совещанеш, предприятешка увттаю коллективни договораш санна йола къахьегамхой производствон управленена юкъе озара формаш махулла дегIайоалае а дикагIа тоае а еза аьнна оттадир ССКП ЦК-а Пленумо. ВЦСПС, профсоюзий центральни комитеташ, республикански советаш дикагIа дакъа лаца декхарийла я производствон, къахьегама, болхлойи гIулакхерча наьхеи вахара хьала дешаш къестадеш. ЛоархIам боллаш лакхъю фабрично-заводской комитетий роль а бокъонаш а. Къахьегама законодательство нийса леладара йола пачхаьалкхен надзор а къахьегам лорабе лоаттаю общественни контроль а лоаттае, тIагIертта социальни страхованен гIулакх тоаде, нах чубаха цIенош хьалдара планаш кхоачашъяра а нах чубаха цIенош дIанийсдара а лоаттаю контроль лакхъе, торговлен а предприятей общественни питанен а балхага социальни Iалашвара органий балхага хьажа шийна енна бокъонаш, бизза пайда а эцаш, чакхъяха еза профсоюзаша.

Советски профсоюзий организационни болх лакхбанза баргбац, шоашка денна гIулакх бахьан бехктокхаме йолаш, хьадда, дизза из гIулакх чакхдаккха дезаш хиларах дIакхетае еза профсоюзаш, болхлоштеи гIулакерча нахан махулла гаргагIа оза еза профсоюзни аппарат. Профсоюзни организацеша наха юкъе бу культурни а кхетама а болх тоабе, дунен халкъашта юкъе беча балхах советски профсоюзаша дикагIа дакъа лацарна де дезаш дуккха а да.

Шийна хьалхашка латта декхараш профсоюзаша толам боллаш кхоачашдарна эша кертера торо я профсоюзашта партийни организацеша ду кулгал дикагIа дар. ССКП ЦК Пленумо белгалдаьккхар, профсоюзий балха а цун лакхбеннача лоархIама а цхьайолча партийни комитеташа боагIа мах ца беш хилар, уж профсоюзни организацей балхага бокъонца хьожаш ца хилар, опыт йолча, политически кхетам бизза болча болхлошца профсоюзни организацеш чIоагIъяра е йоагIа йоакхо яц, къахьегамах дола законодательство мадоагIа леладергдолаш боахаман кадраш кхетаяц, боахаман кулгалхошкара профсоюзни органаша доагIаш дIадехараш массаз а хьаллацац.

Уж кхоачамбоацараш хьадда дIа а даьха, команда елгеи лоадам боацача гIулакхашта юкъе гIертилгеи дIа а даьха, партийни организацеш декхарийла я кхетам боллаш профсоюзни организацешка хьажа, ца хаддаш царна новкъосталде, махулла цар инициатива хьаллаца, коммунисташ ацар балха юкъе дика дакъа лоацилга Iалашде, царга гIолла профсоюзий балха партес лоаттаю влияни кхоачашъе.

ССКП XX-ча съезда исторически соцамаша дог ура а увттадеш, советски халкъ тешам бенна коммунизм хьалъеча новкъа дода. Укх деношка СССР-а Лакхера Совет хьежар 1958 шера оттаяьча халкъа боахам дегIабоалабарах, социалистически экономикеи культуреи кхы а чIоагIагIа низ болаш лакхъярах, халкъа вахара хьал-торо дIахо а тоаярах йолча планага. ССКП ЦК Пленума соцамаш кхоачаш а деш, миллионаш болча къахьегамхошта кхетам луш, управленен а боахамга хьажарах а йола йизза школа шоаех хинна, коммунизман школа йола советски профсоюзаш декхарийла я дерригача халкъа декхараш кхоачашдеча кхы а дикагIа дакъа лаца, коммунистически общество хьалъеча доккхача гIулакха юкъера ший лоархIам кхы а лакхагIа айбе.

Культпросвет учрежденей болх лакхбе

(Совещанен залера)

23-ча декабре В. И. Ленина цIерах йолча культуран Дворце республикан культпросветучрежденей болхлой совещани хилар.

Цу совещане гулбенна бар культуран цIеной директораш, библиотекай заведующеш, ССКП райкомашкара болхлой а дукхха кхы бараш а.

Культпросветучрежденешта хьалхашка латтача декхарий хьакъехьа доклад йир ССКП Обкома пропагандани агитацени отдела заведующи волча новкъ. Зязиковс. Цо ший къамаьла юкъе белгалдаьккхар Нохч-ГIалгIай АССР юхаметтаоттаяра гIулакха партеси правительствоси чIоагIа новкъостал даь хилар.

— ТIайоагIача хана, — аьлар цо, — геттара доккхий балхаш да вай республикан къахьегамхоша кхоачашде дезаш. 1958 — 1960 шерашка 47 керда предприяти я хьалъе лаьрхIа, царна юкъе я шекар ду 2 завод, мебельни комбинат, дукхха кхы яраш а. Уж гIулакхаш толамца кхоачашдарна лоархIам болаш да наха юкъе культурно-кхетама болх лелабар. Вай декхарийла да довнаш леладар, кхалсагата ца дешийтар санна дола къаьнача замах юхедиса бIеха гIулакхаш наха юкъера цIендаь дIадаха. Городо районашта дукхагIа гIоде деза. Городерча хIара организацес районера цхьацца клуб, е самодеятельни коллектив шийна тIаэца еза царна даиман гIо дергдолаш.

Цул тIехьагIа къамаьл дьча местни промышленноста Союза Обкоман председатель йолча новкъ. Гореловас аьлар, шоай системе йолча красни уголокаша болх чIоагIа мелбаьб, клубашта кулгал деча советий кхыметтел балха планаш а яц. Трамвайни тресте 900 сат вале а, царна юкъе цхьаккха культурни болх лелабац. ДIахо новкъ. Гореловас белгалдаьккхар. «Новости дня» яхача кино-театре бераша дукхагIа пайда эцаргбола фильмаш хьувкха езилга.

Писателий цIерах къамаьл дир новкъоста Базоркина. Цо белгалдаьккхар Нохч-ГIалгIай культурей искусствой сихха дегIайоагIарг хилар. Шоай творчески инициатива лакхъеш керда пъесаш, дувцараш, стихаш кийчъеш ба нохчийи гIалгIайи писателаш, поэташ. Кастта Москве арадоалаш да «Нохч-ГIалгIай литературан анталоги», Грозне арадаргдоалаш нохчийи гIалгIайи меттала яздаь репертуарни сборник да. ДIахо цо аьлар, наха юкъера къаьнача замах юхедисараш дIадахарна дикагIа новкъостал дулургда студенташка, хIаьта цар из де а деза, аьнна.

«Грозненски рабочий» газета редактора новкъ. Корниловс аьлар, районашка цIенош деш доккхий толамаш даьхадале а, культуран учрежденеш хьалъяра гIулакх геттара тIехьадисад, аьнна.

Урус-Мартановски районерча клуба заведующес новкъ. Вортановс дийцар шоай клубера оборудовани во хиларах, болх дIабахьарна хиланза даргдоаца гIулакх ца хиларах лаьца. Цул совгIа, цо дийхар, городерча учрежденеша юрташкарча клубашта гIоделга.

Веденски ССКП-н райкома секретаро новкъ. Сухорукос аьлар, Нохч-ГIалгIай республика юхаметтаоттаьчул тIехьагIа Веденски районе керда колхозаш яхкаьй, 15 гектар сомий бешамаш дIаегIай. ЦIабаьхкача наха юкъе ансамблаца болх бе йиш йолаш дукхха нах бале а, ансамбла кулгалде да ца хилар бахьан долаш уж юкъеозац.

Республикан культпросвет учрежденей болх дIахойодача хана тоабара тIаьхьехаш дола кхайкарал тIанийцар совещане вIашагIкхийттачар.

М. ЧАПАНОВ.

Кальтуран учрежденей болх тоабе

Дукха культпросветучрежденеш я МагIалбика района чуйоагIаш. Цига да 2 дом культура, 3 профсоюзнии 6 юрташкареи клубаш, 8 красни уголок, районнии, городскойи, берийи, техническии, профсознии, юрташкареи библиотекаш, книжкай магазинаш, музыкальни школаш, типографи.

Доккхий балхаш ду цу учрежденеша городерча а юрташкарча а бахархошта юкъе.

ЛоархIам боккха болаш да царна хьалхашка латта декхараш вай хьатIакхувш латта къона тIехье интернационализман уйланца хьалкхеярна а вай Даьхен сийлахь-доккха гIулакхаш бахархошта юкъе доаржадарна а. Иштта шоай декхараш дика кхетадеш а цIенача дегаца уж кхоачашдеш а ба берий библиотекера болхлой. Укх цхьан шера бераш оттаяьй цар 36 книжкай выставка, 10 литературни вечери утренники, 44 беседа, иштта кхыдола хьехама балхаш а.

Цу тайпара дика балхаш ду Вознесенскерча районни библиотекас а городерча шоллагIча библиотекас а. Кхашка а хьайбаш леладеча фермашка а къахьегаш боахка боалхлой болчча тIа а ухаш наха юкъе кхетама балхаш ду районни бибкиотекан болхлоша. Иштта ча балхаца 1957 шера цар яьй 33 беседа, 70 читка, конференцеш. Города 2-ча библиотекас шерра дIадовзийт технически литература, бурув деттача моттигашка, цехашка чу а кхухьаш, 44 читка, 52 беседа, вечераш, конференцеш яьй укх шера.

ЦIабаьхкача нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе доккхий балхаш деш ба Советское яхача юртарча библиотекан заведующи вола новкъ. Котиев Башир, цигарча клуба заведующи вола новкъ. Додов.

Аланскии Вознесенскии дом культураша вIашагIъаехка художественни самодеятельноста кружокаш я. Цар болх дика беш хилар хьахьокх нохчийи гIалгIайи цIабаьхкача денз дика кийчъяь, наьха сакъердалуш дукха концерташ цар оттадаь хиларо, «СССР къамий доттагIал» яха вечер а кхыдола а балхаш даро. Тайп-тайпарча къамий Iаьдалах увттаду цига концерташ: эрсий, гIалгIай, нохчий, хIирий, цаганий, гуржий иллеши халхараши. Керда шу дездеча денга нохч-гIалгIай иллейи халхарийи ансамбль кийчъеш ва хIанз районни дом культура директор вола новкъ. Картоев.

Ала дезаш да, кхоачам боллаш шоай балхаш ца леладеш йола культуран учрежденеш а районе хиларах. Царех я Ногцардера клуби библиотекаи, Алански районни библиотека Цар кIезига ду наха юкъе хьехама балхаш, нагахьа мара оттаяь планаш хилац, хIаьта оттаяьраш а кхоачашйиц.

Культпросветучрежденеш декхарийла я нохчаштеи гIалгIаштеи юкъе, къаьстта а кхалнаха юкъе, мамогга дукхагIа кехама болх боаржабе, клубашкеи, библиотекашкеи, концерташкеи уж дукхагIа чуоза.

БЕЛОНОЖКО.

Дешар—дунен хьаькъал

Советски Iаьдал латтача укх шовзткъа шера массадола къамаш дешара гIулакхаи, культура дегIаяраи, иштта кхыдолча тIулаккхаштеи чIоагIа лакхденнад.

Грознерча хьехархой институте деша багIача студенташта долла хIама Iомаду, масала: шоферал, фото гIулакх, шоай хьехархой специальность, иштта кхыдараши.

Нохч-ГIалгIай АССР-е хьалхале лелаерашта хьалхашка латташ декхар да нохч-гIалгIай кхалнахага дешийтара гIулакха оарцагIбалар, цар культурни гIулакхаш лакхдар. Мамогга цу гIулакха оацаргIбаьнна, лекцеш а ешаш республикан партийни органашта новкъостал де лаьрхIад студенташа Iан шоаш каникулех мукъайоаккхача хана.

Укх шера институте деша ягIа нохчийи гIалгIайи 24 йоI. Уж дешарах дика кхет, шоаш хьалаьца дешара никъ бIо ца къожабеш дIахьош а ба. Из доккха совгIат да вай юхаметтаоттаяьча Нохч-ГIалгIай Автономни Республиканна, хIана аьлча дешарца лаьца болх а моллагIа кхыбола болх а дIахьа а ийца вайнаьха кхалсаг дIайохалург хиларах. Укхаза деша ягIаш йола 24 йоI—пример я вайнаьха мехкарашта, цар шоай дешара а культуран а гIулакх лакхдарна. Оаха, деша дагIача студенташа, чIоагIа декхар ду массаболча нохчийи гIалгIайи кагирхошка, мехкарашка, укх тIадоагIача 1958 дешара шера 10 класс йоаккхаш барашка а хьалхагIа 10 класс яьккхарашка а шоай дешара гIулакх мела ца дуташ, укх 1958-1959 дешара шера лакхерча дешара заведенешка деша дIаоттар.

Вай республике хьалъергйолаш я дукхха а заводаш, фабрикаш, школаш, иштта кхыйола йоккхий гIишлонаш. Уж дийша нах вайна чIоагIа накъабаргба цига болх бе. Оаха деша дагIача студенташа дош лу доладаь дешара гIулакх дIачакхдаккха.

КОСТОЕВ БАШИР.
Пединститута студент

Малолитражни автомобилей Московски завода коллективо 29 ноябре кхоачашъяьй валовойи товарнии продукци арахецара шера йоагIа план. 11 бетта дIаеннай планал совгI йола продукци 60 миллион сома. 1956 шераца нийсдича автомобилеш арахецар лакхденнад 27 процента.

Балха овсарал лакхаяьннай 30 процента, арахецача продукцех шийх дIабода мах лохбеннаб 12 процента.

Сурта тIа: автомобилеш тоаеча конвейера тIа. Участка мастер И. Молчанови (аьттехьа) слесарь Ю. Шилейпови «Москвич» яха автомобилеш дIаяла кийчъеш ба.

В. Хухлаева сурт.
ТАСС-а фотохроника.

Культуран болхлой республикански совещане кхайкарал тIара

ВIаши опыт а йовзийта, кхоачамбоацараш гуча а даьха, культуран болхлой республикански совещане хиннараш кхайк клубай, библиотекай, киноустановкай, театрий, культуран кхыча учрежденей болхлошка наха юкъе, къаьстта юрташкарча районашка, бу культурни - кхетама болх лакхбетIахьехаш.

ХьатIадоагIача 1958 шера республике лоархIам боллаш дегIайоагIаргья культурни-кхетама учрежденеш. Грозне, МагIалбике, Гудермесе хIара яр 500 моттига лаьрхIа йолаш киноплощадкаш йохкаргья, Шелковске, Троицке, Назране хIара яр 400 моттига лаьрхIа йолаш киноплощадкаш йохкаргья. Грозне хьалде доладергда драматически театр, кинотеатр, библиотека.

Керда 22 библиотекеи, юртара 14 клуби болх бе йолалургья Советски, Надтеречни, Урус-Мартановски, Первомайски, Малгобекски, Гудермесски, Шелковски районашка.

Совещане хиннараша Iалаьмате чIоагIа раьза болаш къоабал йир 1958 шера Черногаев яхача отарашка № 2 йолча ферме 100 моттига лаьрхIа клуб, школа, детски сад, детски яслеш е, кердача ферме 200 моттига лаьрхIа клуб, библиотека, школа, детски сад, детски яслеш е, магазин йилла, жа Iуй бригадашта 20 радиоприемник эца, дийнахьа кино хьувкха автомашина эца, 25 эзар сомах художественни а политически а литература эца аьнна Наурски районерча Сталина цIерагIча колхозо яь решени.

Сталина цIерахча колхозо доладаьр масса оагIорахьара хьаллаца деза. Клубаш яхка чIоагIдир Грозненски районерча 1-ча мая цIерахча колхозо, Каргалински районерча «Октябра 14 шу дизар» яхача а Максим Горьке цIерахча а колхозаша, Наурски районерча Октябра 40 шу дизара цIерахча колхозо. Шеко яц, иштта дIадоладенна из гIулакх республикерча колхозаша а совхозаша а хьаллоацарг хиларах.

Оаха, культуран а кхетама а болхлой Нохч-ГIалгIай республикански совещане хиннараша, ССКП ЦК-а декабрьски Пленумо яь Постановлении, хIаьта иштта РСФСР-а культуран берригача болхлошка юрташкарча культуран-кхетама учрежденей болхлой Ерригроссийски совещанес даь кхайкарали чакхдаккха раьза долаш хьал а эцаш, тхоашта тIалоац: Iилмано гучаяьха керда говзалаши хьалха латтарий опыти шерра дIайоаржае а царех пайда эца а, уж производствон юкъе йоалае а, цу гIулакха хан-ханнахьа лекцеш, беседаш, новаторий докладаш е, производственни коллективашта, колхозашта, МТС-шта, совхозашта, бригадашта, фермашта, болхлошта, колхозхошта карагIдаьннараш хьахьувкхаш йола выставкаш клубашкеи библиотекашкеи увттае.

Сага сих дулх, даьтта, шура яккхарна укх гаргарча шерашка Американ ВIашагIкхийттача Штаташта тIехьа кхе аьнна ССКП ЦК-а хьалхашка оттадаь декхар кхоачашде юрта боахаман къахьегамхой дикагIа оарцагIа боахаш болх дIабахьа. Еррига фермаш а бригадаш а плакатехи газетехи Iалашъе. Шоай колхоза а совхоза а хьайбаш леладеча фермашка лелаеча дикагIча библиотекан-передвижкан конкурс оттае. Районерча культуран Домай, юртарча клубай, библиотекай болх вIаштIехьа баккха а из тоабе а практически новкъосталде шефство тIалоац шоашта города культурни-кхетама учрежденеща.

Республикерча ерригача культуран учрежденей кертера декхар да къамий доттагIалах тигашка, цехашка чу а кхуйола пропаганда лелаяр, религех а родовой заманах а юхедисаьрашца къовсам лоаттабар , Коммунистачески партенеи социалистически Даьхенеи тешаме хургболаш кагирхой а беррига къахьегамхой а кхетабар.

ХIара Дом, культуре хIара юрта клубе художественни самодеятельноста кружокаш болхбе йолайолийтаргъя вай, Нохч-ГIалгIай самодеятельни искусствон коллективаш йохкаргья вай! Махулла дикагIа дегIа а йоалаергья нахага дIа а йовзийтаргья вай халкъа творчество!

Тхо кхайк Нохч-ГIалгIай АССР-а искусствон болхлошка писталашка, поэташка, художникашка бахача наха художественни гIулакх дикагIа де тIахьехьаш.

Тхо кхайк предприятей берригача кулгалхошка, колхозий председателашка, совхозий а МТС-й а директорашка; болхлой поселка, колхозхой юрта, станицан а юрта а культура айъеш йолча похода керте отта тIахьехаш, цу гIулакха йола къахьегамхой инициатива хьаллацалаш, культурни-кхетама учрежденеш хьалъеча а цар балха а новкъостал делаш.

Яхийла вай сийдола социалистически Даьхе!

Яхийла вай дог ураувттадеш а еррига чай коталонаш вIашагIъехкаш а йола сийлахьйоккха хьаькъал дола Советски Союза Коммунистически парти!

Пхьиле-къонгий юртара школа

Назрановски района Пхьилекъонгий юртарча школе дешаш диъ бIаь гаргга бер да. Школешкара хьехама болх тоабара хьакъехьа просвещенен министерствос даь соцамаш кхоачаш а деш дIахьо хьехархой коллективо ший болх. Цхьа барт бола дезал санна цхьоагIо йолаш тайп-тайпарча къамех бола хьехархой ба школан коллективаца: гIалгIай, хIирий, эрсий, иштта кхыбараш а. Къаьстта дикача балхаца белгалбаьнна ба хьехархой: В. М. Нестерова, И. М. Хамхоев, В. А. Гулиев, Аб. Плиев, кхыбараш а. Дика лелабу ший болх завуч волча А. Н. Барановс. Комсомольски болх дика дIаоттабаьб первични комсомольски организацен секретарь волча новкъ. Т. А. Дзабаевс. Кхетама болх дика лелабарах гIалгIай мехкарий комсомоле дIачубахаб.

ПЛИЕВ АМИР.

ГIалгIай художественни литература дегIадарах

«Халкъа вахарца литература а искусство а айхха дIадувзара тIехьа» яхача ший выступлене тIа Н. С. Хрущевс йоахар:

«ХIана бу селлар чIоагIа теркам литературани искусствони дешай? ХIана аьлча, литератураннеи искусствоннеи тIалатт вай партен идеологически балха къаьсттача лоархIамера гIулакх, коммунистически кхетаме къахьегамхой кхетабарна гIулакх...»

Уж дегIадара кертера лини латт литературеи искусствои массаз а ца хаддаш халкъа вахарца ювзаярах, вай социалистически вахар дIаьхий хилар а цун дукха дола куцаш а мадарра бакъдолаш хьахьокхарах, советски халкъа вахар керда доаккхаш дола гIулакхаш къаьгга а тешам болийташ а хьахьокхарах, советски халкъ дIакхача гIерта дикадар а цо шийна хьалхашка увттаду декхараш а, цун моральни дикал хьахьокха харах.

Литературани искусствони кертера декхар да—коммунизм хьалъеча керда толамаш даха халкъа дог ураувттадар.

Царга хьежача къаьстта лоархIам болаш да художественни литература хIанз а тIехьа капитализмах юхедисаьраш, религиозни фанатизм, родовой гIулакхаш чIоагIа долча къамашта юкъе.

Октябрьски революци хилалехь шоай йоазув дацар гIалгIай. Царизман колонизаторски политико зIамга къамаш баьде а энжи а лоаттадора. Цудухьа чIоагIагIа хулар халкъа багагIбувцаман чухь цу низ-Iодкъама духьал дувцар. Из дувц хьалхагIа гIалгIай, тIаккха нохч-гIалгIай институташа гул яь а араяьккха а йолча фольклорни материалаша.

ГIалгIай йоазон литература арадаьнна ха лархIа еза Мальсагов Зоврбика оттадаьча латински алфавитаца яздаьча гIалгIай газета «СЕРДАЛО» эггара хьалхара номер городе Орджоникидзе араяьнна ди — 1923 шера 1 май. ГIалгIай йоазув арадаьккхача Мальсагов Зоврбика язйир эггара хьалхара художественни произведени — «Саг йодаяр» яха пьеса.

Цу пьесан тIа ювц дас-нанас яхача тайпара а йоацаш, ше хержача, шийна везача зIамигича сагага яха йоI. Дикача, цIенача меттаца язъяь я из пьеса. ГIалгIай литературан чухь дика лоархIам болаш хилар Мальсагов Зоврбика язъяь «Пхьа» яха пьеса а. ХIанз а шийх боала пайда бовнза я из. Драматурго хьахьекхар пхьена тIагIолла бехк боаца нах бовш дола гIулакх Iалаьмате зулмане а акха а гIулакх хилар. Пьесан тIа ювц дIаяхача заманах йисаь гIалгIашта юкъера баьде а энжи а оамалаш, паччахьа администрацен а суда а йохкаенна политика. Маьсагов Зоврбика перевод йир М. Ю. Лермонтова «Морхаш», «Лоаман лакхаленаш», «Кхо пальма», яхача стихашта, литературовед а вар Маьсагов Зоврбик.

Эггара хьалха гIалгIай литература арадоалаш дика болх беш вар писатель Гойгов А. Г. Цо яздаь да «Сердал йоаца никъ», «Джангири», «Лоаман кхалсага воI», «Дербача пхьа», «Керда вахар бахьан», «ЗIамга тутмакх», «Вошас пхьа лехар дех», «СагIадар», «Хани», «Школе вагIаш хиннар дагадохар», «Коммуниста запискаш» яха а кхыдола а дувцараши повесташи. Художественни хьакхехь а идейни чулоацам дика хиларах а царех дикагIа дараш да «Лоаман кхалсага воI», «Хани» (граждански тIема ханах). «Дербача пхьа», «ЗIамга тутмакх» (Iарбий хьужаренах).

Гойгов А. граждански тIема тIа хинна ва. Цун «Коммуниста запискаш» — нохч - гIалгIай къамаша контрреволюционни кIайгвардейцашта духьал лоаттабаьча къовсамах йола исторически нийса, бакъдар дувца материалаш я.

Поэташа Беков Тембота язъяь «Ши зама», «Лене болхлой боабар», Мальсагова Фатимас язъяь «Котдаьлар вай», «Колхозхой илли», наха дика довзаш, колхозхоша доахаш, радиоца передачаш еш да.

Сенца дувзаденна да уж иштта довзар? Цу стихай а иллей а овлаш кIоаргга наьха багагIа бувцаман чу долхаш да, механически хьа а ца ийдеш, халкъа поэзен ганзах латт уж, бIаргаш дувшадаь, фольклора стильи ритми хьа ца ийъеш, стихай шоай форма, композици, образаш йолаш, шоаш хьаяь рифма а ритм а йолаш да уж.

Мальсагов Зоврбик, Гойгов А., Беков Тембот санна болча гIалгIай писателашта тIехьа тIа кхийна къона поэташ ба Озиев Ахьмади Озиев Салмани (цун псевдоним я ТIаргемхо), Йовза а йоагIаш, йовзаш я Озиев Ахьмада «ЙиIиг» яха стихотворени:

Дикъача дехка юкъе
хьакъердаш,
Из Iуйран керда шийла фо
чуувзаш,
ЙиIиг юрта юкъе гIолла
я йоагIаш,
ЙиIига бе доахкаш да уж
книжкаш.
Боларо хьахойт йиIиг
хилар оамале,
Шин бIаргах хьахов из
хилар хьаькъале,
Цун ши басилг гуйран,
кердача михо
Тов санна цIийъяьй, из
йоагIаш я сихо.
Совца, совца ма чувхае из
йиIиг!
Сом беркате лургболаш да
из зизилг,
Ший южараштa лелае
хьалхле,
Ма йодий из цу сердалон
школе.

А. С. Пушкина «Кавказски есар», «Кавказ», «Арион», «Памятник» яха стихаш а поэмаш а гIалгIай меттала яьхар Озиев Ахьмада.

Хьалхара пятилеткаш йолаеннача шерашка Iалаьмате чIоагIа дегIадоагIа гIалгIай литература, хьахул керда поэташ, прозаикаш, драматургаш.

Писателаша Д. Д. Мальсаговс, Хь. Муталиевс, О. А. Мальсаговс, И. Базоркина, А. Озиевс, С. Озиевс, Дж. Яндиевс, И. Ахриевс, Хь. Осмиевс, А. Шадиевс, М. Хашагульговс, А. Гайсановс, Ю. Чахкиевс, кхыбараша а къаьгга революционни чулоацам болаш произведенеш язъйир; цар произведенеш дIаяха паччахьа зама гоама хиларах хьайизза я, цар хестаду Октябро даьхараш, граждански тIема турпалаш. Къаьстта моттиг дIалоац цар произведенешта юкъе В. И. Ленина хетаяь язъьяьча произведенеша.

Цу писателашта юкъе хIанз а тIехьа дика болх беш ба Хь. Муталиев, И. Базоркин, Дж. Яндиев, Хь. Осмиев. ЛоархIам боллаш гIалгIай литература дегIадоаладеш бола керда писателаш хьахиннаб. Уж ба А. Ведзижев, А. Хамхоев, Б. Зязиков, И. Мальсагов кхыбараш а.

Коммунистически партес а болхлой классо а коммунизм хьалъяра тIехьа лоаттабеча къовсама хетаю Хь. Муталиевс ший произведенеш. Цо хьех наха культура, ираз дола вахар, доттагIал, Даьхе бахьан къовсам лоаттабе; цун стихаша а поэмаша а къаьгга хьахьувкх граждански тIема турпалий образаш, яхача заманца къувсаш ейгача лирически юморца увттаду цо сурташ; цун дуккха йола стихаш, поэмаш, дувцараш, драматически произведенеш гIалгIай кхетаман чу капитализмах юхедисаьрашца лоаттабеча ирача къовсама хетаяь я. Цо гIалгIай меттала яьхай эрсий литературан классикай И. А. Крылова, А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова, Н. А. Некрасова, В. Маяковске произведенеш.

Шеко яц, Базоркин Идрис талант йолаш, дегIавоагIаш вола гIалгIай дика писатель хилар. Эггара хьалха ше язде волалуш стихаш язйора цо. 1928 шера денз прозаик а драматург а хул цох. Дика йовзаш я цун «Ираз ца хилар», «Боньг», «ЛадувгIа, назманч», «Зарета», «Чакхбоалийтаргбац», «Даьхен воI», «Лоаман кхалнаьха традицеш», «Город-турпал», «Дийла латтача кашмашка», «Дицлургдац» яха а кхыйола а произведенеш. Базоркин Идриса дуккха произведенеш я Къилбаседан Кавказа къамий меттала яьха.

Укх тIехьарча хана нохч-гIалгIай къоначa поэташтеи писателаштеи юкъе чехка дегIавоагIаш ва Ведзижев Ахьмад. 1957 шера арадаьннача «Дега гIоз» яхача сборника тIа араяьнна я цун 17 стихотворени. ХIанз цо кийчдаьд «Бирса шераш» яха дувцарий сборники «ДоттагIчун васкет» яха стихай сборники.

«Бирса шераш» (граждански тIема ханара), «Нана», «ДоттагIал» (Даьхен Сийлахь-боккхача тIема ханара) яхача дувцараша хьахьокх Ведзижев йоккха талант йолаш прозаик хилар. Наьха тIехьайисаьча уйлаехи кхетамехи вела а велаш, вахара чу хулача хIамай сурташ нийса увттаду цо.

ХIанз Ведзижев Ахьмад Москве литературни лакхерча курсашка деша вагIа. Теоретически кийчлуш къоначa писатело ший говзал лакхайоаккхаргья.

Хь. Осмиев гIалгIай литературана юкъе венав фельетонист-очеркист волаш. ХIама ца эшшаш 30 шера цо бу литературни болх литературанца партийни принцип хиларца эргаш ба. Цун очеркаш, дувцараш, стихотворенеш, поэмаш коммунизман идеяш вахара чу яхьаш я. Юрта колхозаш вIашагIйохкарах («Фадиман») цо яздой, сага къахьегам социалистически кхетабарах а сага безамах а («Зоалдусхан», «Хьехархо») цо яздой, Даьхе бахьан контрреволюцена духьал лийтача турпалех «(ЦIаккха дицлургдац») цо яздой, — массанахьа а цун творчестве гIолла цIе тай а хинна чакхйоал халкъа ираз дола тIехьале бахьан, къаьнача дуненах юхедисаьрашца лоаттабеча къовсаман идея.

Белгал баккха безам ба Хь. Осмиевс къаьстта лоархIам бола фольклорни материал, нартовски эпос, къаьнара дувцараш, турпалех дола фаьлгаш, эбаргий а мехкарий а иллеш гулдеш баь болх.

Б. Зязиков ше эггара хьалха литературни болх бе волавелча эрсий классически литература гIалгIай меттала доаккхаш вар, цу гIулакха тIехь дика мастер а лерхI цох. Зязикова эггара хьалхара оригинальни произведенеш араяьлар 1956—1957 шерашка «БIаьсти», «Дега гIоз» яхача сборникаш тIа.

«БIаьсти» яхача сборника тIа арадаьха да цун «Гоамал», «Ваьча юрта», «Йокъаенна га», «Боккхача турпалех дола зIамга дувцараш», «Фронтовой вахара дневника тIара» яха дувцараш.

ГIалгIашта дика вовзаш ва халкъа поэт Хамхоев Ахьмад. Радиоца цо еча хIара выступленега чIоагIа хьежаш хул, хIаьта цо дега чура тайжа доаккхача иллес дог гIоздоах, цун иллеш сецача новкъа а хул.

Хамхоева Ахьмада творчество шерага-шерга чIоагIлу, цун стихай а иллей а тематика шерлу, цун стихаш а иллеш а Даьхе езарах, патриотизмах диза да. Цо илли оал Советски Армен тIемахоех, дукха езача Коммунистически партех, Сийлахь - воккхача Ленинах, машарах, Iаламах.

Москве арадоаккхаш да «Нохч-гIалгIай поэзен антологи», «Советски писатель» яхача издательстве арадоаккхаш да республике дикагIча поэтех волча Дж. Яндиева стихай сборник. Укх статья тIа Дж. Яндиева хIама дувцаргдац аз, хIана аьлча, 1957 шера 16 августе арадаьннача «Грозненский рабочий» газета тIа я филологически Iилман кандидато язъяь «Яндиев Джамалдина творчество» яха статья.

Вай республикан писателаши поэташи декхарийла ба шоай произведеней дикал лакхъе, Нохч-ГIалгIай республикан къахьегамхошта культурни дезараш дикагIа кхоачашде. Партийни чулоацам кIоаргагIа болаш, коммунизм хьалъеш лоаттабеча къовсама юкъе шоай творчествос дикагIа дакъа лоацаргдолаш язъе еза цар шоай произведенеш.

О. МАЛЬСАГОВ,
Исторен, метта, литературан Нохч-ГIалгIай института воккхагIа вола сотрудник.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

НАТО-н совета парижски сессен балхах

США-н доал деш дола гIозараш 19 декабре Париже хинна йисте яьннача Къилбаседаатлантически блока (НАТО) совета сессес дуккха хIамаш дарга хьежаш дар. Шоай яраш санна уйлаш йолча англичанаша хьал а лоацаш, сесси а хилалехь «вIаши кара хилар» аьле цIи йоаккха доктрина вIаштIехьа яьккхар цар. ЦутIа оттаяь я Малхбузен Европерча мехкашка американски ядерни герз лелadара планаш а цар территореш тIа ракетни снарядаш урагIъяхийта дIахеца эша площадкаш хьаяр а. «Тхо дагадар шин идеяна гонахьа европейцаш кхотабе», — яхаш яздора американски обозреватель волча Липпмана. — Царех цхьа идея яр юкъерча гаьна кхувсача ракетех уж Iалашбар, шоллагIа идея яр эрсашца переговораш ярах йола уйла хьа ца эцаш уж чаккхбовла декхарийла хилар».

США-н доал деш дола гIозараш НАТО-н блока барт эгIар дIадоаккхаш, герз хьадар кхы а чIоагIагIа сихдеш, тIом хьоабар чехкдеш, НАТО-н совета сессех пайда эца гIерташ дар.

Цхьабакъда НАТО-н парижски сессе США-н европейски партнераша американски планашта яьр санна духьале цIаккха а хиннаяцар царна.

Норвеги а Дани а юкъе йолаш долча дукkхача мехкий кулгалхоша американски ракетни снорядаш шоай територеш тIа лелае мукъа а лургбац, Советски Союзаца переговораш а ергья аьлар.

Малхбузерча Европен цхьадолча мехкий доал деш долча гIозарий уж тайпа уйлаш хилар цар шоай политика хувцар дац, из ду цар тIема кийчо яр дIадаккха, мехкашта юкъе къоастаданза дола дешаш переговораш еш къоастаде аьнна Советски Союзо яьча предложенешка теркам тIабахийта хьажа яхаш халкъаша дIадехарех ца боалаш. Цу хьало а хIаьта иштта «тIом хилара гаргарча доазон тIа» яхача Даллеса политиках бола тешам ооврои Малхбузерча Европен дукха йола пачхаьалкхенаш дикагIа уйла йита а Н. А. Булганина посланеш тIарча советски предложенешка дикагIа хьажа овттайир.

Иштта дола Iодкъамаш хиларах сессе США-н викалаш Советски Союзаца хила йиш йолча переговорех йола пункт коммюникена юкъе яхийта раьза хиланза баланзар.

Цу дерриганешца парижски сессес цIаькха а хьахьекхар Къилбаседаатлантически блок эггара хьалха американски а долаш, империалистическа гIозарий агрессивни политикан герз хилар.

«Принципай деклараци» яха сессес тIаийцар Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийи адресах аьладитт а доацараш а дувцарах хьалйиза я. Цо дувца кертера дар — герз хьадар сихделгеи «шийлача тIема» низа политика дIахояхьари да. США-с оттадарах НАТО-н Малхбузерча Европера эскараш американски юкъерча радиусах йолча ракеташца кийчде аьнна «принципах» йола решени тIаийцар сессес. Сессен итогех йолча коммюнике тIа яхачох, Малхбузерча Европе из герз дIакхачийтарахи цунах пайда эцарахи дола дешаш дIахойодача хана къестадергда «уж хьаштдолча пачхаьалкхений барттара» лардаца, хIаьта иштта 1958 шера юххье НАТО-н аргIагIа йоагIача сессе а. Кхыча дешашца аьлча, НАТО-н членаш «хIара яр къаьст-къаьста тоа а еш», Малхбузен Европерча мехкех ший атомни площадкаш е гIерт США. Парижски сессен юххера йисте йоалача коммонике тIа НАТО-н герзаца кийчдаь низаш «дегIадоаладе» лерхI.

Сессен цу решенешка хьежача гуш да, машара гIулакхa а пачхаьалкхенаш машарца яхара йолча принципашта а зуламане дола гIулакхаш деш НАТО дIахойодаш хилар. Европан халкъашта къаьстта лоархIам болаш да машара Манифеста тIара вай ханара кертера декхар—дерригa низаш машар бахьан лоаттабеча къовсаме вIашагIкхотадар, империалисташа лехаш мел дарашка фийла хьожилга ца хаддаш лакхдар.

И. ЧИГИРЬ.

Джамила Бухиред

Хьа сийлен цIи йицлургьяц дуне тIа адамаш дахача хана

Алжир — къулбаседан Африке уллаш Iарапий-берберaш бахаш мохк ба. Из мохк 1830-ча шера къизача тIемаца городаш а юрташ а йохаеш, йоагаеш, къахетам боацаш кхалнах а бераш а доадеш, шоай эскар дукхагIа хиларца, тIема низ чIоагIагIа хиларца цига баха Iарапий-берберaш эша а баь, дIалаьцаб французий бIаьхийча наьха эскаро. Байдда эрий ухкача аренашка а лоамашка а дIалечкъаб дийна бисараш. Мехкара мегарг мелдола лаьтташ, кхы руцкъа доаллаш йола моттигаш французий помещикашта, фабрикантaшта, кхыча бIаьхийча наха дIайийкъай. Ииша кIалоиса Iарапий - берберaш адамий бокъонех баьхаб. Французо Iарапечоа моллагIа а водар дича француза хIама деш хиннадац цигарча Iаьдало. Iарапий-берберий шоай меттала дола дешар-йоазув дIадаьккхад. Фабрикашка а, заводашка а кхыча моттигашка а болхбеш болча цу мехкарча наха, французаштеи кхыча европейцаштеи телар миссал алапи луш хиннадац, цар баь болх цхьатарра бале а. Налогаш французашкара йоахачул дуккха а дукхагIа йоахаш хиннай Iарапашкара. Иштта лаьтташ дIадаьха, бокъонаш йоаяь, къел, моцал качъелла Iазап тIалоаттадаьд французаша Iарапашта дуккхача шерашка.

Восстанеш а еш, дукхаза лийтаб Iарапий шоашта тIера французии Iазап дIадаккха гIерташ. ХIанз а уж адамашта лоалургдоаца низаш ла а ца могаш шоай мохк а шоай нах а, французий бIаьхийча наьха низашта кIалхьара баха гIерташ бартбаь вIашагIа а кхийтта латаш ба Алжирера Iарапий. Латача Iарапашта юкъе яхь йола, денал дола кхалнахи мехкарийи а ба.

Ший 17—18 шу даьннача хана денз хьа, шоай мохк а шоай нах а, французий бIаьхийча наьха когашта кIалхьара баха гIерташ латаш болча Iарапех дIа а кхийтта латаш хиннай Iарапий хоза къона йоI Джамила Бухиред.

Укх 1957 шера, бIаьстан юххье, Джамила а юкъе йолаш долча Iарапий эскараи французий бIаьхийча наьха эскараи юкъе тIом болча хана гоп кхийтта чов а хинна французий бIаьхийча наьха салташта кIалйисай Джамила. Цар ига наоахта чу а кхесса, «суде» еннай из.

Французий судахоша чIоагIа къиза низаш даьд Джамилана, цхьанна а хIаманна бехке боаца маьрша нах боабаьб аз аьле лоткъам а бе, цу лоткъама кулг а язде, яхаш. Шийна мелла чIоагIа низаш цар дича а из лоткъам бе тигадац Джамилас. ТIаккха маьхах харц тешаш а оттабаь, хIаманна бехке боаца маьрша нах боабаьб укхо, аьнна, суд е йолаяьй Джамилана. Джамилас аьннад судахошка: «Сона хов оаш саина е суд ергйолга. Со хIаманна бехке яц. Беррига а са бехк ба, сона сай мохк а сай нах а дукха безилга, царна тIалатташ дола Iазап ла ца могилга, ужаш а, кхы нах санна, мукъа а ираз долаш а бахилга дезара. Цудухьа къиза низаш даьчул тIехьагIа, сона е суд оаш ергиолга хов сона. Цхьабакъда, дицмалелаш аз яхачох, тхо доадарца, шоай наха а дерригача дуненна а эшаш йола сидола мукъале дIаяккха гIерт шо, цунца шоай мехка сий доаду оаш, цунна а кхерам тIатосс оаш, хIаьта фуннагIа оаш дойя а Алжир мукъаяланза а Iергьяц».

Йоха ца йохаш, ший мохки нахи бахьан долаш ше латарах дехке ца йоалаш, ший мохк а нах а дезача наьха дог ураувттадеш, цо даьча майрача къамало кхы а чIоагIагIа эгIаз бигар моастагIий судахой.

Бакъхилар Джамилас яьхар. 1957 шера июль бетта 15-ча дийнахь бIаьхийча наьха къизача судо гильотина яхача машинаца корта а баьккха, юйла аьнна, суд йир къонача йоIа. Шийна яь къиза суд хьакхайкайча а елханзар, йоханзар Джамила.

— Оаш со юй а бакъдари нийсхои дуне тIа котдаланза Iергдац, Алжир мукъаяланза а Iергьяц,— аьлар цо.

Цу хана денз, боабе суд яь нах чубехкача камере чуиоалл Джамила, тахан-кхоана корта а баьккха со е, палач воагIарг мавий, яхаш.

Адамаш, мукъале, бакъдар, нийсхо езаш бола дукха дика нах оарцагIбаьннаб Джамила ца йиита. ХIара денна французий президента цIарагIа дукха каьхаташ ух дийшача, хьаькъал долча, дикача нахагара Джамилай бехкбац, из е бокъо яц, яхаш. Французий мехкарча мукъале, ниисхо езача диишача хьаькъал долча 89 кхалсаго кулгаш а яздаь цу тайпара каьхат дахьийтад французий президентага.

ЦIаккха а бакъдолчунца, нийсхонца, къахетамца тохалургдолаш дола сага дог, тохалургдолаш, дика яздаь, дукха каьхаташ кхахьийтад вай советски мехкарча къахьегамхоша а кхалнаха а. Цу тайпара каьхаташ дахьийтад Бийскерча котлозаводе болхбеш болча 75 болхлочо, селий мехкарча 36 кхалсаго кулгаш яздаь, иштта кхыбараша а.

Юй а йоале а дуне тIа нах бахача хана сийлен цIи йоргьяц хьа Джамила Бухиред.

Советски-Сирийски коммюнике

10-ча декабре денз 20-ча декабре кхаччалца СССР-е хилар Сирен министрий Совета председатела заместитель, пачхаьалкхен министр, финансай министра а оборонан министра а декхараш кхоачашдеш вола г-н Халед Эль-Азем керте латташ йола Сирен пачхаьалкхен делегаци.

Советски Союзе Сирен делегаци хиннача хана Сирен делегаценеи Советски правительствонеи юкъе переговораш хилар.

Дог цIена долаш хинна переговораш йолаш, шинна а мехка хьаштдолча мехкашта юкъерча дешаехи советски-сирийски гIулакхаш дIахо дегIадоаладе дезаш хиларахи шоай йола уйлаш къайле йоацаш, паргIата йийцар шинна оагIоно. Цхьатарра бокъонаш йолаш, вIаши пайданна долаш, вIаши чурча гIулакхашта юкъеца лелхаш дола шинна а мехка юкъе доттагIлен гIулакхаш дIадахьар дийцар цар. ВIаши дика кхетадеш а барттовш а чакхдаьлар мел дийцаь дешаш.

Сирийски Республикана агрессен кхерам тIаэттача хана, Советски Союзо доттагIал долаш хаьдда оагIув хьаллаьца хиларах Сирийски Республикан Президента а Сирен халкъа а цIерах Советски Союза Правительствонеи советски халкъанеи баркал аьлар Сирен пачхаьалкхен делегацес.

Лаккхерча Совета Президиума а Советски правительствон а оагIонгахьара Сирен кортамукъал езача, къонахчул долча халкъо толамаш дахари цун вахар тоадалари ловш къамаьл хилар.

Сирийски делегаци Москве йолаш, 1957 шера 28 октябре шин мехка юкъерча экономически технически бувзамий дешаех йолча Дамаске яьча Советски - Сирийски соглашенен ратификационни грамоташ дIа-юха а елар.

Царцца Советски - Сирийски торговли шеръеш переговораш а хилар. ЦутIа гIолла Советски Союзо Сирегара боамби а ялаташ а эцилга, хIаьта Сирес Советски Союзагара машинаш, оборудовани, кхыдола товараш а материалаш а эцилга дийцаь чIоагIдир.

(ТАСС).

Тоалуш а хозлуш а латт МагIалбик

Советски Iаьдал даьннача хана цхьаккха а гIишло а яцар хIанз МагIалбик уллача моттиге. Йовзаргйоацаш тоаеннай МагIалбик укх тIехьарча шерашка. Гитлеровски Германен эскараша доккха зе даьдар МагIалбика боахама. Фашистски Германен эскараш советски эскаро дохадаь МагIалбикера дIалелхадаьчул тIехьагIа Iалаьмате сиха дегIадера МагIалбик тоаяра а хьалъяра а гIулакх. Нагахьа санна 1940 шера МагIалбика районе 10 школа, царех 2 юкъера дешара школа хиннаяле, хIанз цига 20 школа я, царех 8 юккъера дешара школа я. Халкъа дешара 1940 шера 1,5 миллион сом дIадахийта дале 1957 шера 3 миллион сом ахча дIадахийтад. Нагахьа санна 1940 шера районе 24 лор мара хиннавеце хIанз 44 лор ва, шиъ больница хиннача 4 больница я. Наьха унахцIено лораяра а скорая помощь яха а пункташ вIалла а йоацаш хиннача хIанз унахцIено лораеш 6 пункти скорая помощь яха 2 пункти я. Наьха унахцIено лораярна 1957 шера дIадахийтад 3 миллион сом ахча.

Бовзаргбоацаш тоабеннаб юрта боахам а. Нагахьа санна 1951 шера районе ка бола ялат 11371 тонн, царех кIа 4704,2 тонн, даькхадале 1957 шера ка бола ялат 19627 тонн, царех кIа 9443,8 тонн даькхад. Лаккхлуш латт района юртбоахаман индустриальни база а, хIанз районе 34 комбайн а 157,5 трактор а (говра 15 низа лоархIамца) я, КУ-2 яха комбайнаш 1956 шера цхьаккха а яцар районе, хIанз 49 я.

Советски Iаьдало бахача наьха йоакхо мишта ю а царна мел новкъостал ду а дика бIаргагу укх цифрашка хьажача: 1940 шера районе пенсеш деннадар 200 эзар сом, 1957 шера пенсеш 6 миллион сом деннад, дукха бераш долча а цхьаь бахача а ноаношта деннад 350 эзар сом ахча. 1957 шера нахага дехкад 33.400.000 сома товараш.

Районе керда хьалъеш латт маьхкдаьтта доаккхараша Серго аьнна цIи тилла дика тоаяь город. Района юрташка а МагIалбике а масса а моттигашка хьалдаь даьнна а хьалдеш латташ а дуккха а керда цIенош да. Наха салаIа клубаш а дом культураш а да районе. Тоалуш а хозлуш а йоагIа МагIалбика район.

ЦУРОВ.

Прораб Ужахов Афоко

1957 шера социалистически тIалоацамаш дир Нохч-ГIалгIай республике гIишлонаш еча треста чуйоагIаш, новкъост Азарьянц начальник волча спец участкан къахьегамхоша, 20 ноябре шера план кхоачашъе, аьнна. Цхьабакъда, биззача бетта ханал хьалха кхоачашйир цар шера йоагIа план. ТIех дика баьча белха итог йича 109 процент кхоачашъяьй участко план.

Хьалдетта даьннача цIеной кхоачо еш йолча къаьсттача участке болх беш массехк бригада я. хIара бетта балха боарам юкъера лаьрхIача 110-115 процент тIех кхоачаш бу цар.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революцен 40 шу дизара сийна дикача балха сухалца чIоагIа къахьегар бахьан долаш башха-дика толамаш даьхар цу участкан коллективо. Цунах царна Нохчий-ГIалгIай гIишлонаш хьалъеча треста сийлен грамоташ хьожаяьй. Грамоташ хьожаяьрашта юкъе ба спец участкан толашагI бола къахьегамхой: прораб вола новкъост Ужахов Афокои, каменщик Матренини, штукатурщик-укладчик вола Федорченкои болхло-нохчий кхалсаг Мижеваи иштта кхыбараши. Ужахов Афокос шоай балхах лаьца дувц:

— Нохч-ГIалгIай республикан гIишлонаш хьалъеча треста чуйоагIача спец. участке прораб ва со. Укх шера июнь бетта денз цIенои гIирсаш хьалдеча къоаставаь 45 саг ва тхо.

Тха участкан кулгалхоша тхона хьалхашка оттадаь декхар да тхоай болхлошта чуIе цIенош хьалде дезаш.

Ер шу чаккхдоаллаш йисте доалаш да тха 12 дезала лаьрхIа дола цIа. Ценаш хьалдеттаи, тхов тIабиллаи, ий Iогехаи йисте а баьнна хIанз кIир тохаш боахк тха болхлой.

Ноябрь бетта план цIенош хьалдеча балхашта 109 процент кхоачашъяьй тха участко. ХIаьта кхы дIахо а балха боарам кхоачашбар дика а лел тха. Тхоца дикагIа бола къахьегамхой ба штукатурни бригада бригадир вола новкъост Болошини молярни бригада бригадир новкъост Иванови, десятник Ситковаи, Саиговаи, Титаеваи, Мижиеваи, плотник вола Яндиев Жабраили иштта кхыбараши.

Новкъост Ужахов Афако эггара дикагIа барех цаI лоархIаш ва спец. участке. Массехказа ахчанца а вешта а совгIаташ деннад цунна цо дикеи, хьаьналеи болх барах. Иштта дика балхаш деш бола болхлой ба цига вай нах Саигова а Титаева а, Мижиева а иштта кхыбараш а.

БОАРРАМЕЧА А КУЛЬТУРНИ А ВАХАРАХ КЪАЬСТА

Цхьаккха моттиг яц вай Советски мехка, хоза тоаденна, дега гIоз йолаш вахар доацаш. Тамаш а яц иштта хоза вахар вай мехка хилар—наха мел хьегаш дола къа шоашта хьегаш ба вай социалистически мохк. Вай партеси правительствоси дIахьош бола никъ, къахьегача советски наьха вахар тоаде а хозде а лаьрхIаи, цар паргIато дукхагIа Iалашъе лаьрхIаи ба. Декхарийла болча наха кIеззига зем баьккхача, кхы боккха къахьегам а ца эшаш, бахача нахаи пачхаьалкхеннеи пайда а хургболаш гIулакхаш дуккха а нийслу. ХIаьта а, из кIеззига зем ца бакккхар бахьан долаш, кхоачам боаца хIамаш да вайна юкъе. Иштта моттиг я Наьсарен района «40 лет Октября» яхача совхоза болхлой бахача Къантышевеи Долакха - юртеи. Совхоза центральни усадьба уллача свет а я, кранех IодоагIаш хий а да, хозза дIоахденна цIенош а да. Бакъда, болхлой бахача юрташка-м бац иштта кхоачам. Долакха-юрта юкъе гIолла чакхйоалаш водопровод я. Водопровод аьнна йола ший цIи а бакъяц цо. Цхьан дийнахьа IодоагIа хий, кхаь-диъ дийнахьа доацаш хул. Цу хига хьожаш, хаьдда алапи а долаш болхлой а ба совхоза. Сарралца балха хинна кIаьд а бенна чубаьхкача, кранашка хий а доацаш 1—1,5 километр лоамах хий тIадаккха гIалмий тIа аха безаш хул юрта бахаш бола нах, къаьстта кхалнах.

Электричество-м ювца а езац. Из йицлуш латт цигарча наха. ДуIо легадича санна цхьан оагIарахьа дIалийга дадаш дикка ха яьккхар цига электролини тIайолча бIоагIаша. ХIанз царех цхьадараш, болх беш латт алийта, шоай моттигашка IодегIад хотта дезачара хетта а хетта, цхьадараш оагIора даьннача бесса, Iолега киичделча санна дагIаш да. Ханахьа из лини тоаяь яргья аьнна даха дог долаш а дац.

Радио нагахьа цIагIа мара яц. Иолча а къаьгган цIенеи болх бац. Адамашта пайдана а чIоагIа эшаш а дола хIамаш дувцаш а, хиланза яргйоацаш а я радио.

Царел кIезигагIа эшаш бац цу юрташка а кхыча моттигашка а пассажирски автотранспорта болх. ХIара денна балха гIулакхa а, кхыча, шоай гIулакха а районе баха безаш, кхычахьара тIабоагIараш боацаш, дуккха а нах хул Долакха-юртареи Къантышевереи. Цу юрташтеи райцентра-Насаренен юкъе 15—16 километр никъ ба. Цхьан дийнахьа дIа а ваха, районе ший гIулакх а даь цIаверза вIаштIехьа дац цигарча нахах сага.

Грознера а Орджоникидзера а Наьсаре ухаш пассажирски автотранспорт я. Цхьабакъда, Къантышевеи Долакха-юртеи бодача наькъ тIа Наьсарера дIахо-м ялац уж. Иштта мара йолхац уж Iаьли-юрта а. Цудухьа юрташка бахача къахьегамхошта шоашта эшача хIаманна а шоай гIулакха а городашкеи районеи баха хала да. Духхьала цхьа автобус я Берса-юртара Къантышеве Iуйрийнеи сайрийнеи 2 рейс еш. Цунца Берса-юрта а вахе, цигара поездаца Наьсаре ваха везаш хул районе водар.

Ала дезаш да Наьсарера Къантышеве кхаччалца бодаш, йоачах а екхах а боаррамагIа автобусаш лелалургйолаш тоабаь никъ хилар. Долакха-юрта-м экскаваторо сангар яьккхача мо мара хилац никъ, къаьстта йоачан йолча хана.

Йоккха хало йий из транспорта дар санна дола, пачхаьалкхеннеи бахача нахаи пайда а лургболаш дола гIулакх вIаштIехьа доаккхилга? Яц. Грознера Наьсаре кхаччалца лелаш йолча автобусий маршрут Къантышеве кхаччалца йIаьхийчеи, уж кIеззига дукхагIа ухаргйолаш цига цаI — шиъ автобус кхы хьожайийчеи хургдолаш да из гIулакх.

Цу тайпара долча «кIезигача» гIулакхаша юхадетт цу юрташкарча наьха вахар паргIата а, дега гIоз йолаш а хургдолаш тоадалар.

ХIана къоастабаьб, Долакха-юртеи Къантышевеи баха нах кхыча, советски нах бахача юрташка долча боаррамеча а культурни а вахарах?

З. ДАУРБЕКОВ.

„Москве доттагIал дир оаха“ яха бос бола керда документальни фильм

Москве хиннача кагирхойи студентайи Дерригдунен ялхлагIча фестивала хетаяь я из фильм.

Фестивало дагалаьцача дикача гIулакхаша дегаш ураоттадир лаьттан массайолча миIингашкарча миллионаш болча кагийча наьха. БIаьи ткъаьи цхьайтта мехкара ткъаь виитта эзар делегат гулвелар Москве, машаре а доттагIленца а баха дог раьза хинна болаш. Цар цIокай бесаш, социальни хьалаш, политически уйлаш, ди лелабеш хилар ца къестадеш гIадбаха а хьоашал тIехьа а тIаийцар уж советски наха.

Фестиваль йолча деношка Москве хилар тайп-тайпара кхетаченаш, выставкаш, митингаш, дискуссеш, конкурсаш, семинараш, соревнованеш, экскурсеш. Царех цхьаяраш я цу фильма ювцараш а.

Укх гарггарча деношка вай республикан къахьегамхошта бIаргагургья «Москве доттагIал дир оаха» яха из керда дика фильм.

Редколлеги

КАСТТА!
Грознен экранаш тIа хьажа кердача художественни фильмага
«БЕЗАШ ХИЛЧА»

Главкинопрокато Грозне экранаш тIа хьокха арахийцай керда художественни фильм
«ВАЙНА УЛЛУВ»

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-41-23, отдел экономики 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ03253 Типография им. 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Закаа № 8938